

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

”Det är som att prata om sina barn”

– En studie om betydelsen av bokhyllan i hemmet.

Författare: Caroline Oscarsson &
Annie Sunesson

Handledare: Charlie Järpvall

Examinator: Admeire da Silva Santos
Sundström

Lärosäte: Linnéuniversitetet

Termin: VT23

Ämne: Biblioteks- och
informationsvetenskap

Nivå: Kandidat

Abstrakt

In a time when digitization is increasing, the importance of the physical bookshelf has been questioned. The aim of this study is to investigate the relationship between book enthusiasts and their bookshelf. This was done by conducting ethnographic interviews in combination with observations and by applying practice theory based on Reckwitz (2002) and the theoretical framework developed by Shove, Pantzar and Watson (2012) which is based on the concepts material, meaning and competence. By exploring the bookshelf's materiality and location, its content and organization as well as what thoughts and feelings the informants have in relation to their bookshelf we were able to show the complexity of the bookshelf's importance. The result shows that the bookshelf has several meanings, including as storage furniture, interior detail, memory holder and character descriptor. These meanings are then expressed in the material aspects of the bookshelf, such as the type of shelf used or what may be placed on it, as well as the practices that book enthusiasts carry out in relation to their bookshelves; interior design practices, organization practices, and reading practices.

Nyckelord

Bokhylla, boksamlade, praktikteori, informationspraktiker, bokentusiaster, identitesskapande

Tack

Vi vill rikta ett tack till våra informanter som öppnade upp sina hem och sina bokhyllor för oss. Vi vill även tacka vår handledare Charlie Järpvall för uppmuntrande hejarop.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion	1
1.1.1	Bokhyllan i en digital tid	1
1.1.2	Bokhyllan och boksamlare	2
1.1.3	Bokhyllan som inredningsdetalj	2
1.1.4	Bokhyllan och identitet	3
1.1.5	Hemmets informationspraktiker	4
1.2	Problemformulering	4
1.2.1	Syfte och frågeställningar	5
1.2.2	Problemanvgränsningar	5
1.3	Disposition	5
2	Tidigare forskning	7
2.1	Historiska perspektiv	7
2.2	Bokhyllan och litteracitet	8
2.3	Den organiserade bokhyllan	8
2.4	Bokhyllans materialitet	9
2.5	Bokhyllan och identitetsskapande	9
2.6	Framtidens bokhylla?	10
2.7	Sammanfattning	11
3	Teoretiska utgångspunkter	12
3.1	Praktikteori	12
3.2	Praktikteori enligt Reckwitz	12
3.3	Praktikteori enligt Shove, Pantzar och Watson	13
3.3.1	Material	13
3.3.2	Mening	13
3.3.3	Kompetens	14
3.3.4	Länkar mellan element och praktiker	14
3.4	Applicering av teorin	14
4	Metod	15
4.1	Val av metod	15
4.2	Urval	15
4.2.1	Informanterna	16
4.3	Planering och genomförande av intervjuerna	16
4.4	Resultat och analys	17
4.5	Forskningsetiska ställningstaganden	17
4.5.1	Forskningsetiska principer	18
4.5.2	Konfidentialitet	18
4.5.3	Tillit	18
5	Resultat	19
5.1	Bokhyllans materialitet och placering	19
5.1.1	Sammanfattning	20
5.2	Bokhyllans innehåll	21
5.2.1	Sammanfattning	22
5.3	Interaktion och organisering	22

5.3.1	Sammanfattning	26
5.4	Bokhyllans känslomässiga betydelse	26
5.4.1	Sammanfattning	29
6	Analys.....	30
6.1	Inredningspraktiker	30
6.2	Organiseringspraktiker	31
6.3	Läspraktiker.....	33
6.4	Sammanfattning: boksamlade som praktik	34
7	Diskussion och slutsatser	36
7.1	Slutsatser	36
7.1.1	Vilka olika betydelser applicerar bokentusiaster på sina egna bokhyllor i hemmet?	36
7.1.2	Hur manifesteras/reflekteras dessa betydelser i de materiella och innehållsliga aspekterna hos bokentusiasternas bokhyllor?	37
7.1.3	Hur manifesteras/reflekteras dessa betydelser i de praktiker som bokentusiasterna kopplar till sina bokhyllor?.....	37
7.2	Återkoppling till tidigare forskning.....	38
7.2.1	Bokhyllan som identitesmarkör.....	38
7.2.2	Den materiella/ estetiska bokhyllan	39
7.2.3	Den informativa bokhyllan.....	40
7.2.4	Bokhyllan och digitaliseringen.....	42
7.3	Avslutande ord och förslag på fortsatt forskning	42
8	Litteratur- och källförteckning.....	44
8.1	Opublicerat material	44
8.2	Publicerat material.....	44

Bilagor

Bilaga 1	Informationsbrev	1
Bilaga 2	Intervjuguide	3
Bilaga 3	Följebrev om forskningsetiska principer	5

1 Inledning

1.1 Introduktion

”Bokhyllan snart död”. Det förutspådde Lars Schmidt i ett kort litet blogginlägg på Svensk Bokhandels hemsida den 27 september 2009. Han menade att den ökade användningen av e-böcker skulle göra den fysiska bokhyllan överflödigt så till den grad att den skulle försvinna från våra hem: ”Med digitaliserade böcker är bokhyllan som karaktärsbeskrivare död”.

Efter en sådan självsäker förutsägelse kan en inte låta bli att fråga sig om det verkligen stämmer, och vidare; om bokhyllan inte längre är en karaktärsbeskrivare, vad är den då? I denna uppsats kastar vi ljus på hemmets bokhylla, denna personliga, variationsrika förvaringsmöbel som, ska det visa sig, i motsats till vad Schmidt förutspådde ännu har en naturlig plats i många bokentusiasters hem. Detta gör vi genom att undersöka bokhyllan som en manifestation av praktiken att samla på böcker. Bokhyllans materiella aspekter, vad som står i den och hur detta organiseras och arrangeras, samt de känslomässiga motivationerna bakom är tematiser som synliggörs och diskuteras genom detta arbete.

Vi vill med denna uppsats visa att bokhyllans betydelse är större och mer komplex än vad en första anblick antyder, för trots att samhället blir mer och mer digitaliserat finns det ett visst värde i att ha en fysisk bokhylla full med tryckta böcker i sitt hem. Vi undersöker alltså inte bara bokhyllan i sig utan i förlängningen också hur den kan reflektera en individ.

I följande avsnitt presenteras den bakgrund som ligger till grund för vår förståelse och intresse för bokhyllan som forskningsobjekt.

1.1.1 Bokhyllan i en digital tid

Denna uppsats inleddes med ett citat av Schmidt (2009, 27 september) där han mer eller mindre dödförklarar bokhyllan på grund av e-bokens ökade popularitet. Han var dock inte först att uttrycka tvivel om bokens förändrade form. Geoffrey Nunberg (1993) diskuterade i sin artikel ”The Places of Books in the Age of Electronic Reproduction” den diskurs som under 1990-talet försäkrade att digitaliseringen helt skulle ta över bokmediet. Men till skillnad från Schmidt var Nunberg inte lika övertygad. Han menade att digitaliseringen på många vis är en positiv utveckling men att den troligtvis inte kommer att eliminera de tryckta böckerna helt och hållet. Snarare kommer de båda att samexistera. Bokens materialitet är en del av den fysiska upplevelsen av läsning och Nunberg hävdade därför att många läsare skulle fortsätta att välja den fysiska boken (1993, s. 14–18). Många skulle nog påstå att han hade rätt, åtminstone än så länge. Digitaliseringen har tagit över många aspekter av samhället och användningen av e-böcker har blivit vanligare, men de tryckta böckerna pryder fortfarande hyllorna på biblioteken och i bokhandlarna. Frågan är om det ser likadant ut i våra hem.

Henry Petroski (2010, s. 9–10) menar att bokhyllans historia är sammankopplad med bokens, och detsamma kan sägas om dess utveckling än idag. En intressant iakttagelse görs av Lydia Pyne (2015, s. 23–27) som jämför dagens läsplattor med medeltidens fastkedjade böcker. Hon beskriver läsplattan både som bok och bokhylla och lyfter hur e-böcker både skapar möjligheter och begränsningar. Förvisso kan man enkelt bära med sig hela sin bokhylla men hur böckerna kan användas är mycket mer begränsat än för tryckta böcker. När man köper en e-bok betalar man egentligen bara för tillgången till den och denna tillgång är ofta låst till endast en digital enhet. På så sätt blir böckerna fastkedjade i sina hyllor på ett sätt som påminner om medeltidens bibliotek (Pyne, 2015, s. 27–28). Man skulle alltså kunna säga att bokhyllan i och med digitaliseringen har utvecklats enormt, samtidigt som den knappt har förändrats alls.

1.1.2 Bokhyllan och boksamlare

Hur ser det då ut för den fysiska bokhyllan? I *At home with books: how booklovers live with and care for their libraries* (1996) visar Ellis och Seebohm hur boksamlare förvarar och organiserar sina stora boksamlingar. Det här är inte personer med en eller ett par enkla bokhyllor i vardagsrummet, utan med stora privata bibliotek och hela rum tillägnade böcker och läsning. Fyrtioen individuella privatbibliotek indelade i sex olika kategorier visar hur böcker och bokhyllor verkligen kan ta plats i ett hem, samt hur olika det kan se ut. Medan Laurie Mallet vars bibliotek är helt målat i vitt har delar av sina hyllor dekorerade med lika vitmålade böcker, har David Hicks fyllt sina mörka hyllor från golv till tak med röda böcker (Ellis & Seebohm, 1996, s. 58–59, 112–113). Paul Gettys bibliotek är beläget i en slottsliknande byggnad utrustad med dåtidens senaste teknik för bevarande av böcker, och självaste Keith Richards, originalmedlem i The Rolling Stones, har ett bibliotek som är oktagonalt och förhållandevis litet där han kan sitta själv och landa efter att ha varit ute på turné (Ellis & Seebohm, 1996, s. 37–38, 208–211). Dessa boksamlare är knappast representativa för gemene man men den kärlek de uttrycker för sina fulla bokhyllor kan säkerligen kännas igen av alla bokälskare, oavsett hur många böcker och bokhyllor de har.

1.1.3 Bokhyllan som inredningsdetalj

Bokhyllor ser alltså inte ut att ha varit på väg att dö ut under 1990-talet, och inte heller ser det ut att ske under 2000-talet. Åtminstone inte om man följer design- och inredningsutvecklingen. Pyne (2015, s. 95–96) visar hur IKEA fyller våra hem med prisvärda och lättillgängliga bokhyllor genom att illustrera hur de tillverkar över 3,1 miljoner Billy-bokhyllor per år och detta enbart i Sverige. Alex Johnson (2012) har i boken *Bokhyllor* sammanställt över 300 bilder på olika innovativa bokhyllor som designats i syfte att återuppfinna den klassiska möbeln. Nya geometriska former, storlekar och material ger bokhyllan nya spännande möjligheter. Kombinationen mellan design och funktion visar vilken viktig plats bokhyllan fortfarande kan ha i våra hem. Johnson (2012, s. 117) nämner hur mer eller mindre alla behöver en bokhylla, inte bara de med stora boksamlingar. Även den med ett fåtal böcker behöver någonstans att ställa dem och bokhyllor kan även förvara prydnader och fotografier: ”Och när allt kommer omkring så behöver även den som bara läser e-böcker någonstans att lägga läsplattan...” (Johnson, 2012, s. 117). Pyne (2015, s. 39–47) använder begreppet ”icke-böcker” (not-books) för att beskriva alla de saker

som vi ställer i våra bokhyllor förutom böcker. Hon menar att icke-böcker i bokhyllan är vanligt förekommande även hos människor med många böcker och att de är ytterligare ett sätt att uttrycka sin identitet och individualitet på. Att bokhyllan dessutom spelar en estetisk roll i våra hem märks inte minst på de många mode- och inredningsmagasin som tipsar om hur man bäst inreder sin bokhylla. I början av 2023 publicerade både *Sköna hem* (Pettersson & Ankarcrona, 2023) och *Nordic Nest* (Axelson, 2023) artiklar på temat som bland annat tipsade om att arrangera böckerna i enhetliga färger, använda belysning, bygga runt dörröppningar, och sätta på lister för en inbyggd känsla.

1.1.4 Bokhyllan och identitet

Bokhyllan tycks alltså ha en viss symbolisk betydelse. Corinna Norrick-Rühl (2016, s. 3–7) skriver i sin artikel ”(Furniture) books and book furniture as markers of authority” att bokhyllor har en kulturell och social betydelse på så sätt att de associeras med kunskap, makt och intellektuell auktoritet, samt ett visst ekonomiskt välstånd. Fulla bokhyllor kräver både tid och pengar, något som inte alla har tillgång till, och de blir därför en statussymbol. Norrick-Rühl (2016, s. 5) beskriver också med exempel från en brittisk undersökning hur vanligt det är att människor har böcker och bokhyllor just för syns skull, något som många företag tar vara på genom att sälja bokimitationer och bokhylltapeter för att människors hem enkelt ska kunna ge samma intryck som riktiga böcker och bokhyllor gör. Det är en växande trend som under de senaste åren verkar ha fått en skjuts av den ökade användningen av bland annat Zoom. En Zoom-bakgrund bestående av vad som åtminstone ser ut som böcker ger som tidigare nämnts ett intelligent och påläst intryck (The Guardian, 2023, 1 maj).

Denna kulturella och symboliska betydelse känns även igen när man tittar på bokhyllan ur ett historiskt perspektiv. Under romarrikets tid signalerade böcker att man var beläst vilket i sig innebar en viss status. Exempel på vad böcker och bokhyllor kunde betyda för romarna kommer bland annat från poeten och retorikern Cicero som ska ha sagt att ”ett rum utan böcker är en kropp utan själ”, och som i brev till sin vän Atticus uttryckte stor beundran inför sina bokhyllor efter att ha fått hjälp att organisera dem (Petroski, 2010, s. 31–33; Pyne, 2015, s. 1, 7). Ett annat exempel kommer från filosofen Seneca den yngre som hade sin storhetstid ungefär hundra år senare. Hans åsikter skiljer sig en del från Ciceros i det att han uttryckte en viss avsky för boksamlade som gjordes i syfte att dekorera hemmet. Böcker skulle inte vara för syns skull, menade han, utan man skulle helt enkelt ha en lagom mängd böcker och man skulle ha dem för dess innehåll (Petroski, 2010, s. 31–33; Pyne, 2015, s. 6). Ytterligare två personer som är intressanta att nämna finner vi lite längre fram i historien, nämligen Samuel Pepys och William Ewart Gladstone. Samuel Pepys hade ett av de mest omfattande biblioteken i 1600-talets England och fick ofta utöka sina bokhyllor för att få plats med alla sina böcker. Bland annat hade han dubbla rader där den bakre raden var upphöjd så att man fortfarande kunde se titlarna. Han sorterade dessutom sina böcker i storleksordning, från minst till störst (Petroski, 2010, s. 108–110). William Ewart Gladstone, Storbritanniens premiärminister under delar av 1800-talets andra hälft, tyckte också att storleken spelar roll (en stor foliant passade till exempel inte bra bredvid böcker av mindre storlek) men framförallt skulle de delas in efter ämne. Han ansåg också att bokhyllor inte skulle vara dekorerade och han förespråkade det så kallade bågssystemet (Petroski, 2010, s. 177–179).

Tankar och åsikter om bokhyllan är alltså inget nytt och det går att hitta likheter mellan dagens inredningstips och hur boksamlingar organiserades förr. Inredningstipsen behöver dock inte vara en reflektion av hur privata bokhyllor faktiskt används och ser ut i vårt moderna samhälle. Hur bokhyllan har och kommer att utvecklas under 2000-talet är en till viss del obesvarad fråga som kräver etnografiska undersökningsmetoder.

1.1.5 Hemmets informationspraktiker

Frågan om vad bokhyllan betyder och hur den används kan inom biblioteks- och informationsvetenskapen placeras inom fältet som berör hemmets informationspraktiker. Det finns ett flertal studier som intresserat sig för hemmets informationspraktiker, ofta utifrån en etnografisk metod. McKenzie och Davies (2010) har gjort en studie om bröllopsplanering, Lee och Trace (2009) undersöker hur samlare av gummiankor söker och delar information för att utveckla sin hobby och Lloyd och Olsson (2019) har i sin studie undersökt den förkroppsligade kunskapen som bilrestauratörer innehar. Gemensamt för dessa studier är hur de berör människors vardagliga sökande, samlande och organiserande av information. Informationspraktiker i hemmet är intressanta både på individ- och samhällsnivå eftersom de säger något om den tid vi lever i. Praktiker kopplade till just bokhyllan är dock inte framträdande inom forskningsfältet och det är därför motiverat att undersöka de vardagliga informationspraktiker som förekommer i relation till bokhyllan och boksamlande. Genom att undersöka vilken roll den fysiska bokhyllan spelar för bokentusiasterna som individ så kan det ge värdefull information om det samhälle och den kontext som individen är en del av. Som dessa inledande avsnitt har visat så är bokhyllan väldigt betydelsefull och genom att sätta den i ett informationspraktiskt sammanhang får vi kunskap om hur dessa betydelser och praktiker kan ta sig uttryck.

1.2 Problemformulering

Bokhyllan har alltså många funktioner och betydelser. Det är en förvaringsmöbel, en karaktärsbeskrivare och en inredningsdetalj. Den används för att förvara böcker, men också mycket annat. Behovet av den har ifrågasatts men den tycks än så länge hålla sig kvar i våra hem och i dagens moderna samhälle kan bokhyllan ha mer än en betydelse. Vad som dessutom saknas i forskningen om den privata bokhyllan i Sverige – ett land som snabbt har omfamnat den digitala utvecklingen – är hur de människor som faktiskt värderar böcker och läsning ser på sina fysiska bokhyllor. Boksamlande är en ännu existerande praktik som ofta tar sig uttryck i just bokhyllor och det är därför motiverat att undersöka detta vidare. Bokentusiasters egna resonemang och tankar kring sina privata bokhyllor behöver lyftas för att forskningen och diskussionen om bokhyllan ska nyanseras. Hur den privata bokhyllan ser ut, hur den används och vad den ger uttryck för är frågor som ännu inte fått ett konkret svar. Denna uppsats ämnar därför ge ett bidrag till såväl forskningen som den allmänna diskursen om bokhyllans betydelse.

1.2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka olika betydelser hemmets bokhyllor har för bokentusiaster. För att göra detta vill vi titta på ett antal olika aspekter gällande bokhyllan, närmare bestämt dess materialitet och placering, dess innehåll och hur det organiseras, samt vilka tankar och känslor som finns i förhållande till bokhyllan. Genom etnografiska intervjuer med sex stycken bokentusiaster med varierande bokhyllor ämnar vi besvara följande frågor:

- Vilka olika betydelser applicerar bokentusiaster på sina egna bokhyllor i hemmet?
- Hur manifesteras/reflekteras dessa betydelser i de materiella och innehållsliga aspekterna hos bokentusiasternas bokhyllor?
- Hur manifesteras/reflekteras dessa betydelser i de praktiker som bokentusiasterna kopplar till sina bokhyllor?

1.2.2 Problemavgränsningar

Fokus i denna uppsats är bokentusiasters förhållande till sin bokhylla. Det har forskats på bokhyllor inom biblioteks- och informationsvetenskap men forskningen har framför allt varit koncentrerad mot bibliotekets hyllor och relativt lite är skrivet om bokhyllor i hemmet. Som exempel har både Broadbent (2020) och Wilders (2017) utgått ifrån universitetsbibliotek i sina studier. Broadbent lyfter problemet med synlighet och rotation för de böcker som inte är placerade i ögonhöjd på bokhyllan och Wilders (2017) diskuterar hur man kan skapa en hybridhylla för både böcker i kodexformat och digitalt material och på så sätt inspirera till besök och utlån. När det kommer till forskning som avhandlar informationspraktiker i hemmet så finns det artiklar om så spridda ämnen som gummiankor, bilrestaurering och bröllopsplanering (Lee & Trace, 2009; Lloyd & Olsson, 2019; McKenzie & Davies, 2010). De artiklar som avhandlar hemmets bokhyllor fokuserar främst på hur andra ser på och bedömer bokhyllor, inte hur bokhyllans ägare ser på och använder sin egen bokhylla. Utifrån detta är uppsatsen avgränsad till att avhandla relationen mellan bokentusiasten och dennes bokhylla.

1.3 Disposition

Denna uppsats inleds med en introduktion som ger en överblick över synen på bokhyllan och hur den har utvecklats över de senaste åren. På det följer en kort inblick i hemmets informationspraktiker. Vidare tar den oss in i problemformulering med dess syfte och problemställning samt de avgränsningar som gjorts inom uppsatsens ramar. Kapitel två avhandlar tidigare forskning som bland annat innehåller historiska perspektiv, men även ett mer tidsmässigt närliggande perspektiv. I kapitel tre lyfts det teoretiska perspektiv som appliceras på uppsatsen. Den teoretiska grunden samt de teoretiska begrepp som kommer att användas presenteras närmare. I kapitel fyra kommer en beskrivning över de metoder som har använts i tillvägagången av insamlandet av empirin. Därefter följer en presentation

och analys av resultatet i kapitel fem och sex och uppsatsen avslutas i kapitel sju, med en diskussion som avhandlar de resultat som uppnåddes samt förslag till vidare forskning.

2 Tidigare forskning

I det tidigare kapitlet gav vi en bakgrund till bokhyllans historia och synen på bokhyllan idag, samt viss forskning inom informationspraktikområdet. Utifrån uppsatsens avgränsning till bokhyllan i hemmet kommer en sammanfattning av forskningsläget. Då forskningen inom området är begränsad så omfattar den förutom biblioteks- och informationsvetenskap även ett bredare humanistiskt forskningsområde. Områden som tidigare forskning om bokhyllan har täckt upp är dess historiska utveckling, litteracitet, organisering, materialitet, bokhyllan som identitetsskapande och framtidens bokhylla.

2.1 Historiska perspektiv

Bokhyllan har en lång historia, något som har utforskats av Pyne (2015) men framför allt av Petroski (2010). Några av de tidigaste bokhyllorna som vi känner till fanns i biblioteket i Ebla från tiden runt 2000 f.v.t. Där förvarades kilskriftsplattor i bokhyllor av trä som kantade väggarna i ett antal små rum. Till skillnad från hur vi tenderar att ställa våra böcker idag, vertikalt och med ryggen utåt, så låg plattorna med den markerade sidan direkt ut mot den person som stod framför hyllan (Pyne, 2015, s. 3–4), något som med ett modernt begrepp kallas att “fronta”.

Under antikens Grekland och romarriket skrev man på rullar av papyrus som dels förvarades uppräta i lådor, men också i fackindelade hyllor där rullarna låg med ändarna utåt likt en modern tapetaffär (Petroski, 2010, s. 29–31). När sedan kodexen, den bokform som vi mest associerar till boken idag, utvecklades och började öka i mängd under 100-talet e.v.t. fick bokhyllan helt enkelt anpassas utefter det. Såväl kistor som skåp användes för att förvara böckerna (Petroski, 2010, s. 33–55). Bokhyllan så som vi känner igen den idag utvecklades dock från 1500-talets läspulpetor som från början fungerade som en slags kombination mellan skrivbord och bokhylla. När böckerna inte användes låg de med pärmen uppåt på läspulpeten, ytterligare en typ av “fronting”. Det här arrangemanget var dock inte så effektivt när det kom till att förvara stora mängder böcker. Böckerna tog ganska stor plats och när de började trängas på läspulpeten blev det svårt att överhuvudtaget öppna en bok. En horisontell hylla började därför läggas till uppe på eller precis nedanför läspulpeten. När böckerna sedan blev fler och fler blev läspulpeterna tvungna att modifieras ytterligare, vilket gjordes genom att fortsätta att bygga på höjden (Petroski, 2010, s. 59–69). Så småningom lade man även till hyllor nedtill (Petroski, 2010, s. 80–81).

Hur böcker har organiserats och ställts på bokhyllorna har också varierat genom historien. För många är det idag självklart att böcker ska stå med ryggen utåt, ofta vertikalt men då och då i horisontella högar. Så har inte alltid varit fallet. Som vi precis berättat har böcker i perioder lagts med titelbladet uppåt. Det var också vanligt att de låg horisontellt på hyllorna. Det var först när det blev platsbrist någon gång under det sena 1500-talet som man började ställa böckerna vertikalt, precis som vi ofta gör idag. Skillnaden är dock att böckerna då stod med ryggen inåt, något som kan tyckas vara väldigt opraktiskt med moderna ögon. Men bokryggarna, till skillnad från idag, saknade ofta information om författare eller titel och de ansågs helt enkelt vara den minst presentabla delen av böckerna. Dessutom var böckerna

fastkedjade i hyllorna och dessa kedjor var svåra att fästa i bokryggarna. Fästena satt därför i kanterna på bokens front vilket gjorde att denna del av boken var tvungen att stå utåt för att inte kedjan skulle dras med in i hyllan. Men även okedjade böcker i privata bibliotek ställdes så under en tid eftersom det helt enkelt blev det vanliga sättet att ställa böckerna (Petroski, 2010, s. 73–76, 85–86). När böcker så småningom började bindas i hela läderstycken blev de alltför lika varandra och man började inte bara dekorera bokryggarna utan även skriva dit författare eller titel, vilket kom att bli norm under 1600-talet. På så vis började man också gradvis placera böckerna med bokryggarna utåt vilket också var till stor hjälp när en boksamling började bli alltför stor (Petroski, 2010, s. 105–108).

2.2 Bokhyllan och litteracitet

Sawyer, Cycyk, Sandilos och Hammer (2018) genomförde en kvalitativ undersökning i marginaliserade, låginkomstområden i USA. Genom att intervjua mammor avsåg man att undersöka hur hemmiljön, stressfaktorer men även familjens syn på böcker och läsning kunde påverka små barns litteracitet. En central del i denna studie var just föräldrarnas inställning till böcker och inlärningsstimulerande hjälpmedel då barnen var i förskoleåldern och mycket av deras litteracitet byggde på föräldrarnas kunskap om läsning och syn på böcker (Sawyer et al., 2018, s. 356–358). I studien framkom det att föräldrarna var medvetna om vikten av att ha bokhyllor, böcker och inlärningsstimulerande hjälpmedel i hemmet men samtidigt framkom det även att föräldrarna inte alltid engagerade sig i att använda hemmets material (Sawyer et al., 2018, s. 349–350).

Genom att fokusera på mer kvalitativa aspekter och ställa PISA-resultat i förhållande till antal bokhyllor så visar Ruzgar och Babadogan (2017, s. 139) hur hemmets bokhyllor och böcker påverkar barns litteracitet på ett positivt sätt. Resultaten har man fått fram genom att jämföra aspekter som kön, antal bokhyllor och böcker i hemmet och hur ofta man läser ställt mot skolresultat (Ruzgar & Babadogan, 2017).

I Shentons (2004) studie undersöktes hur skolbarn löste sina informationsbehov i sin närmiljö. Studien visade att biblioteken ofta sågs som en källa till informationsöverskott och att barnen i första hand oftast vände sig till hemmets bokhyllor som en mer hanterbar och säker informationskälla (Shenton, 2004, s. 75–76). I studien visade det sig att yngre barn ofta såg böcker som ett ämne för rekreation och nöje och det var främst äldre barn som använde hemmets böcker och datorer för att hitta information (Shenton, 2004, s.71). Shentons (2004, s. 76–77) studie visar att tillgänglighet är en viktig aspekt men problematiserade samtidigt studien då den genomfördes i områden som ansågs kunna ha stor tillgång till böcker i hemmet. En annan relevant aspekt angående Shentons studie är den digitala utveckling som har skett sedan den genomfördes. Det är möjligt att skolbarn i dag i större utsträckning söker efter information på internet.

2.3 Den organiserade bokhyllan

Hartel (2010) fokuserar i sin studie på organiserandet och användandet av dokument i form av recept och handböcker. Genom att undersöka hur hobby-kockar förvarar,

organiserar och söker information om recept så läggs stort fokus på användarperspektivet och Hartels resultat visar att främst bokhyllans och böckernas placering och organisering är strategiskt viktig för innehavarna. Hartel genomförde sin studie med en etnografisk metod där hon genomförde intervjuer och observationer i informanternas hem (2010, s. 852–853). Hartel visade att informanternas bokhylla var organiserad utifrån ett praktiskt och användarvänligt perspektiv snarare än för att visas upp. Även om innehållet i bokhyllan även speglade användaren och dess intresse var det inte det primära målet med hur de organiserades utan i huvudsak var dokumenten organiserade för lätt och smidig åtkomst i relation till hur ofta och var de användes (Hartel, 2010, s. 863–865). Hartel (2010, s. 856–857) visade även hur en del informanter arbetade med organiserandet av digitalt material, även här med fokus på tillgänglighet.

2.4 Bokhyllans materialitet

Bokhyllans materialitet handlar om hur man upplever bokhyllan, böcker och läsning kroppsligt och sensoriskt. I Kajanders (2022) studie undersöks hur subjektiva upplevelser genom minnen, tidigare erfarenheter och associationer kan ge upplevelsen av en viss atmosfär. Kajander (2022, s. 115–117) definierade ordet atmosfär och utifrån begreppet ställde hon insamlade upplevelser mot det. Kajander drar slutsatsen att våra fysiska upplevelser av böcker och läsning stimulerar flera sinnen och kan ge associationer. Dessa associationer kan tas tillvara som något positivt och ge en känsla av samhörighet och gemenskap. De kan även vara negativt laddade om de kopplas till tankar om att böcker tar över ens tillvaro eller att böcker är en belastning för miljön som man bidrar till (Kajander, 2022, s. 120–21).

Rodger (2019) lyfter istället en idealiserad bild av läsning och bokhyllor, så kallad *“bookishness”* i sin studie. Genom så kallad visuell etnografi utforskar hon den sociala medie-plattformen Pinterest och analyserar hur bokhyllan framställs och sparas i sociala medier. Bilderna som sparas och delas behöver inte nödvändigtvis motsvara en verklighet utan är en medierad bild av den idealiska bokhyllan eller bokvrån och står för en längtan att omge sig med böcker och de positiva känslor som kommer med dem (Rodger, 2019, s. 477–478).

2.5 Bokhyllan och identitetsskapande

Under covid19-pandemin myntades uttrycket zoom-bokhyllan. Towheed (2022) diskuterar hur pandemin släppte in folk i våra hem genom zoom-kameran och hur detta gav upphov till ett nytt sätt att betrakta sitt hem och hur man vill visa upp det. Den plötsliga nedstängning och flytt till hemmet som pandemin gav upphov till ledde enligt Towheed (2022, s. 35–37) till en förvirring och en övergång till en ny ordning och där hemmet skulle representera både arbetsplats och privat sfär. Genom att placera sitt skrivbord och sin datorskamera framför sin bokhylla kunde man mediera bilden av sig själv genom valet av titlar som visades upp i bokhyllan. Zoom-bokhyllan blev en förlängning och vidareutveckling av den idealiserade bokhyllan som Rodger (2019, s. 482) lyfte i sin studie.

Även Marsden (2022, s. 661–664) reflekterar över zoom-bokhyllan i sin studie. Han lyfter hur man dömer folk efter deras bokhyllor och sätter detta i en socio-politisk

och kulturell kontext. Han diskuterar vidare hur bokhyllan representerar välfärd och kulturellt kapital och hur detta kommer upp till ytan under pandemin när det blir tydligt vilka som har möjlighet att upplåta plats i sitt hem åt böcker och bokhyllor samt kan jobba hemifrån i en tid och plats där trångboddhet är ett problem. Men Marsden lyfter även hur böcker och bokhyllor som representation för det kulturella och socioekonomiska kapitalet inte är ett nytt fenomen utan det är något som existerat under flera decennier och som kan återfinnas i populärkulturen (Marsden, 2022, s. 668–670).

King (2022) lyfter en annan aspekt av hur bokhyllor och böcker står i kontrast till socialt kapital. I sin studie analyserar King twitterinlägg som följde på ett inlägg angående böcker som borde väcka en varningsflagga, hur innehavet av en specifik titel skulle avslöja något om ägarens karaktär. King (2022, s. 722–723) visar hur viktig den sociala interaktionen och självbilden är. King visar även på hur vissa böcker och författare blir så behäftade med vissa tankesätt och beteenden att ett ägarskap av en bok kan leda till ifrågasättande. Dagens ökade sociala medieanvändning och den sociala övervakning det för med sig leder till en ökad medvetenhet om hur man framställer sig själv och detta inkluderar även böcker man äger eller läser (King, 2022, s. 724).

Vår sociala kontext kan leda till en gemensam överenskommelse om betydelsen av föremål och fenomen. Det är något som Rosenberg (2022) tagit fasta på när han undersöker narrativa inslag relaterade till böcker, bokhyllor och ”bookishness” i spelet *“the last of us Part II”*. I sin artikel lyfter Rosenberg (2022, s. 695) hur de olika bokrelaterade inslagen i spelet blir en viktig del i att föra spelet framåt och ge kontext och bakgrund till karaktärer och händelser. Böcker i spelet har titlar som *Moby Dick* och *Dorian Greys porträtt* som relaterar till hämnd, ett centralt tema i spelet. Och den övergivna bokhandelns barnavdelning är dekorerad med stora svampar från *Alice i underlandet*, en ironisk blinkning mot spelets bakgrundshistoria som bygger på en dödlig svampinfektion (Rosenberg, 2022, s. 700). Böckernas titlar, placering och innehåll har alla en betydelse som är överenskommen och accepterad inom den sociala kontexten.

2.6 Framtidens bokhylla?

I en tid som blir mer och mer digital så blir även böcker digitala. Böcker läses men de används även utifrån sina materiella egenskaper. En del använder böcker för att uttrycka sin personlighet och andra för att de ger en ombonad känsla till hemmet. Aslan, Murer, Primessnig, Moser och Tscheligi (2013) menar att i takt med att användandet av digitala böcker ökar så måste man komma på ett sätt att manifesteras dem, en digital bokhylla. De presenterar ett förslag på en digital bokhylla, en slags interaktiv tavla där böckernas framsidor visas upp. Genom skärmen kan man lyfta fram och visa upp sin boksamling även om den är helt digital och kan på så sätt visa upp sina personliga favoriter och sina preferenser (Aslan et al., 2013, s. 779–780). Man kan dock ifrågasätta om skärmen kan väcka känsla av ombonad och mysighet som många uttrycker att fysiska böcker ger upphov till.

2.7 Sammanfattning

Tidigare forskning visar på att man kan se på en bokhylla utifrån många aspekter vilket återspeglas genom den bredd på discipliner som forskningen ger återsken av. Forskning om bokhyllan kan återfinnas inom psykologi, sociologi, utbildning, antropologi samt historiska och kulturella studier. Det är praktiska handlingar och nyttoaspekter som hur en bok i en bokhylla kan vara ett redskap i att tillgodogöra sig ny kunskap. Bokhyllan kan även vara ett föremål för att frambringa känslor av exempelvis hembrevnad eller samhörighet. Men bokhyllan kan även vara ett verktyg för att visa upp sin personlighet genom hur man arrangerar den och vad man har i den. Utifrån den sociala kontext man tillhör visar bokhyllan på något och de handlingar och praktiker som relaterar till bokhyllan styrs av denna sociala kontext.

3 Teoretiska utgångspunkter

Utifrån uppsatsens syfte, som är att undersöka betydelsen av hemmets bokhylla, och ämnets koppling till hemmets informationspraktiker så har vi valt att utgå från en socialteoretisk grund, närmare specifikt praktikteori. Vi kommer att fördjupa oss i bakgrunden till praktikteori, vad praktikteori innebär och vi kommer att redogöra för hur praktikteori redovisas av Reckwitz och Shove, Pantzar och Watson. Vidare kommer vi att beskriva hur teorin kan tillämpas på studien.

3.1 Praktikteori

Praktikteori är ett brett fält med många olika teoretiska utgångspunkter. Schatzki (2001, s. 11) förklarar att den gemensamma kärnan i praktikteori är förkroppsligade aktiviteter som är organiserade och utförs inom en kontext där den är införstådd och delad av andra. Schatzki (2001, s. 12) förklarar vidare att där etnometodologer lägger fokus på kontext och miljö så lägger den vetenskapliga och teknologiska skolan ett större fokus på interaktionen mellan människa och det icke-mänskliga. Vidare är den filosofiska skolan fokuserad på materiella sammanhang medan sociologer fokuserar på hur praktiker och dess förändring speglar rörligheten hos föremålen och miljöns utseende. Praktikteori existerar i ett samförstånd som är underförstått och sammankopplat utifrån strukturer som är invävda i det sociala och utgår inte, till skillnad från många andra sociala teorier, från kroppens förhållande till samhället eller samhällets förhållande till aktiviteter (Schatzki, 2001, s. 12). Cox (2012, s. 180) lyfter hur det inom praktikteorifältet finns en medvetenhet om hur genomförandet av en uppgift är så mycket mer än att bara utföra en handling, det är en medvetenhet om de intellektuella, passionerade, estetiska och etiska band som knyter samman subjekt med objekt, teknologier och individer och platser inom praktiken.

Cox (2012, s. 182–184) lyfter de svårigheter och de styrkor som praktikteori kan relatera till. Praktikteori är starkt kontextbaserad och används lämpligast inom avgränsade sociala kontexter. Denna begränsning gör att resultaten oftast inte är generaliseringsbara och kan inte tillämpas inom ett vidare perspektiv. Men Cox (2012, s. 184–185) menar samtidigt att genom att studera en snäv grupp visar det på underliggande strukturer och kan hjälpa till i arbetet med kunskapshandling. Ytterligare problem som Cox (2012, s. 183) lyfter är hur man ska definiera kontexter då de flesta praktiker är beroende av varandra eller överlappande.

3.2 Praktikteori enligt Reckwitz

Reckwitz (2002, s. 247) menar att praktikteori, till skillnad från andra kulturella teorier som exempelvis fenomenologi och strukturalism, inte utgår ifrån att sinnet är punkten för det sociala. Inom praktikteori ser man sinnet, tillsammans med kroppen, artefakter, kunskap, språk och strukturer/processer som lika delar av det sociala och Reckwitz (2002, s. 249–250) menar vidare att det visar sig genom rutinerade beteenden. Han menar att inom praktikteori kan man inte särskilja det sociala till en av dessa delar, utan att praktikteori är rutinerade beteenden som består av

kroppsliga och mentala handlingar, kunskap, och know-how, allting sammankopplat med varandra och som bygger på den sociala kontext man tillhör. Genom att bryta ner praktikteori i dess beståndsdelar visar Reckwitz (2002, s. 251–257) dess helhet. Reckwitz beskriver hur sinnet och kroppen är instrument för att utföra vissa handlingar inom en viss kontext. Han visar vidare på hur kunskap, språk, strukturer och artefakter alla är kontextberoende och en agent, eller individ, är en kombination av kropp och sinne som utifrån alla dessa beståndsdelar utför en viss praktik. Unika individer är något som skapas genom att kunna utföra flertalet sociala praktiker och genom att tillhöra flertalet sociala förhållanden (Reckwitz, 2002, s. 256).

3.3 Praktikteori enligt Shove, Pantzar och Watson

Precis som Reckwitz (2002, s. 249–250) menar att praktiker består av flera sammankopplade beståndsdelar så menar Shove, Pantzar och Watson (2012, s. 18) att praktiker formas och utvecklas genom en relation mellan flera samtidiga handlingar. Shove et al. (2012, s. 13–14) utgår ifrån Reckwitz (2002) modell av praktikteori men har utarbetat en modell för att underlätta appliceringen av praktikteori. Genom att kombinera flera element av praktiker så har de tagit fram begreppen *material*, *mening* och *kompetens* (Shove et al., 2012, s. 19). För att förklara dessa begrepp ger Shove et al. (2012, s. 26–28) ett exempel på hur bilkörning har utvecklats. Från att ha varit en praktik som krävde kunskap både i hur man framförde fordonet och kunskap inom det mekaniska och på så vis begränsade vilka som kunde utföra praktiken, har det gått till en praktik som de allra flesta klarar att utföra. I takt med att bilarna har utvecklats rent materiellt så har det påverkat den kompetens som krävs för att hantera dem. De första bilarna räknades liksom cykling till ett sätt att komma ut i naturen och få frisk luft, en mening som ändrats allteftersom bilen utvecklats. Samtidigt bär det med sig strukturer och länkar från tidigare praktiker såsom trafikregler som fanns redan när fordon bestod av hästdragna vagnar. Det är alltså länkarna mellan elementen som binder samman praktiken och det är därför en central del i den modell som Shove et al. (2012, s. 25) använder sig av. De menar vidare att olika praktiker kan dela element och att det därför kan finnas länkar även mellan olika praktiker (Shove et al. 2012, s. 32–33). I nästa stycke följer en utveckling av elementen.

3.3.1 Material

Till material räknar Shove et al. (2012, s. 19) teknologier, påtagligt fysiska enheter, saker och de material som utgör objekt. Där Reckwitz (2002, s. 251–253) särskiljer på kroppen och objekt menar Shove et al. (2012, s. 24) att dessa tillsammans utgör begreppet material. I vår uppsats kommer vi att lägga fokus på det fysiska inom begreppet material.

3.3.2 Mening

Begreppet mening handlar enligt Shove et al. (2012, s. 24) om sociala strukturer och känslor.

En underliggande symbolisk betydelse som finns i vår sociala struktur och de känslor vi har ger mening till vårt handlande. Reckwitz (250–252) förklarar hur personer inom samma sociala kontext och kultur förstår varandras handlingar då man har ett begripligt sammanhang. Vi styrs av känslor och önskemål men alla dessa känslor och önskemål påverkas av vårt sammanhang, och det är dessa känslor och önskemål som är fokus i vår uppsats.

3.3.3 Kompetens

Det sista begreppet Shove et al. (2012, s. 19, 24) förklarar är kompetens. Kompetens handlar om kunskap, både mer formellt inlärd, tekniker, men även den kunskap som kallas know-how och som är en del av de strukturer och sammanhang som vi befinner oss i. Reckwitz (2002, s. 250–253) menar att vår underliggande förståelse, vårt know-how och diskurser hjälper oss att förstå vad vi gör och varför vi gör det och att detta visar sig i rutiniserade handlingar och genom att sätta namn och betydelser till objekt.

3.3.4 Länkar mellan element och praktiker

Shove et al (2012, s. 37–38) förklarar att element är förhållandevis stabila men att länkarna ändras kontinuerligt och med det även praktikerna. Bara för att ett element existerar betyder det inte automatiskt att det länkas till ett annat men möjligheten finns där. En läspraktik behöver material som exempelvis en bok, den behöver kompetens, en förståelse av det skrivna språket och den behöver en mening, oavsett om det är utifrån nöje eller andra behov. Material som läsglasögon kan användas men samtidigt kan de flesta läsa åtminstone en stund utan läsglasögon om avståndet till texten justeras, så det är ett material som inte måste adderas. Om däremot synen försvinner helt så måste materialet bok bytas till ett annat format, exempelvis en ljudbok, och material som kan spela upp ljudboken samt kompetens om hur det fungerar adderas. Det är alltså länkarna som är själva grunden till att en praktik ser ut som den gör. På samma sätt kan det finnas länkar mellan olika praktiker. Shove et al. (2012, s. 63) menar till exempel att bilkörning egentligen består av flera separata men relaterade praktiker, något som kanske främst läggs märke till när någon lär sig köra för första gången, men att när vanan att köra bil har infunnit sig upplevs de som en enda praktik.

3.4 Applicering av teorin

Den teoretiska modell som Shove et al. (2012, s. 23–36) tagit fram utgår mycket från länkarna mellan elementen material, mening och kompetens och hur dessa länkar bildas och bryts när praktiker uppstår, förändras eller dör ut. I vår användning av teorin kommer vi främst fokusera på de element och länkar som kan identifieras här och nu, samtidigt som potentiella rörelser i praktikerna kan komma att diskuteras om det bedöms relevant för analysen. Utifrån det empiriska materialet kommer elementen mening och material ha ett större fokus än elementet kompetens.

4 Metod

I det förra avsnittet avhandlades det teoretiska perspektiv som kom att ligga till grund för uppsatsens analys samt en genomgång av de begrepp som används. I detta kapitel kommer en redogörelse för det tillvägagångssätt som användes för att hitta informanter samt insamlandet och behandlingen av empirin.

4.1 Val av metod

I den tidigare forskningen användes kvalitativa analyser av socialt medierat innehåll, diskursanalyser och narrativ teori. I sin studie om hobbykockars informationshantering genomförde Hartel (2010) intervjuer kombinerat med observationer i informanternas hem. Denna etnografiska ansats gav henne möjlighet att fokusera starkt på hur hennes informanter verkligen såg på, och använde sin bokhylla, sina böcker och recept. Detta användarperspektiv var något som togs fasta på, och utifrån det var den metod som valdes för vår studie användandet av ostrukturerade intervjuer i kombination med observationer i informantens hem. Göransson (2019, s. 120–121) lyfter att den etnografiska intervjun ställs i förhållande till andra typer av material, kanske främst den deltagande observationen. Genom att kombinera intervjun med observation ges möjlighet att nå en djupare kunskap än vad enbart en intervju kunde ge. Göransson (2019, s. 106–107) förklarar hur en intervju inte är något som sker i ett vakuum utan är något som kan påverkas av forskarens medverkan och hur möjligheten att observera, peka och ställa frågor utifrån en aktiv, deltagande observation kan leda till andra svar än en ren intervju. Genom att befinna oss i informantens hem och utgå ifrån just den bokhyllan som fanns där och som såg ut på ett speciellt sätt så kunde vi styra frågorna utifrån behov som uppstod under intervjuens gång. På så vis kunde ett rikare material uppnås än om vi enbart hade intervjuat dem, samt fokus läggas på eventuella skillnader och likheter.

4.2 Urval

Då studiens primära syfte var att undersöka informantens förhållande till sin bokhylla var det av vikt att hitta informanter med ett aktivt och reflekterande förhållningssätt till sin bokhylla. Urvalet behövde därför vara målstyrt. Bryman (2018, s. 496) förklarar hur det målstyrda urvalet är strategiskt utifrån de frågor som studien syftar att besvara. Utifrån detta föll valet på att söka informanter utifrån bokcirklar då dessa dels kunde tänkas ha ett intresse för böcker och därmed även äga en bokhylla, men även för att underlätta möjligheten att hitta informanter genom personliga kontakter och kontakter inom biblioteksvärlden. I övrigt har inga urval gjorts utifrån kön, social status eller ålder. Då mättnad inte kunde uppnås genom att kontakta bokcirklar vände vi oss även till antikvariat och bokhandlare som vidarebefordrade vår efterlysning och kunde på så vis bistå med informanter. Det målstyrda urvalet genererade de informanter vi sökte. Ett målstyrt urval kan dock inte ge ett resultat som är generaliserbart utifrån en större population men det var inte heller syftet med studien, utan syftet var att skapa ett stickprov av bokentusiaster (Bryman, 2018, s. 484–485).

4.2.1 Informanterna

I detta stycke kommer de sex bokentusiasterna, här kallade informanterna, presenteras. På grund av konfidentialitet har de anonymiserats i den mån det går och de har därför tilldelats figurerade namn. Då deras ålder och yrke kan förefalla relevanta i en senare analys har vi här valt att delge den informationen, om än utan några identifierande detaljer. Informanterna är följande:

Informant 1, Emma: 30–35 år, student (3 april 2023)

Informant 2, Kerstin: 70–75 år, pensionär och tidigare lärare (11 april 2023)

Informant 3, Ulrika: 60–65 år, arbetande och bokcirkeldeltagare (12 april 2023)

Informant 4, Lars: 70–75 år, pensionär och tidigare bokrecensent (17 april 2023)

Informant 5, Johanna: 25–30 år, lärare och litteraturvetare (19 april 2023)

Informant 6, Julia: 25–30 år, arbetar i bokhandel (26 april 2023)

4.3 Planering och genomförande av intervjuerna

Då intervjuerna skulle komma att genomföras i informanternas hem och utgå ifrån bokhyllan eller bokhyllorna i hemmet så valde vi att genomföra en ostrukturerad intervju. För att intervjun skulle löpa på smidigt så gjordes valet att skriva en intervjuguide med teman i stället för strukturerade frågor. De teman som togs fram utgick ifrån materialitet och placering, innehåll, interaktion och organisering, samt känslomässig betydelse i relation till bokhyllan. Kvale och Brinkman (2014, s. 172–173) förklarar hur en intervju bör ha både teman som relaterar till ämnet men samtidigt vara dynamisk för att hålla samtalet flytande och för att komma framåt. Genom att ha en tematik som bas kunde vi variera frågorna till informanterna baserat på hur deras bokhylla eller bokhyllor såg ut och öppenheten i den ostrukturerade intervjun gav möjligheter till att ställa spontana frågor som kunde leda samtalet vidare.

Utifrån intervjuguiden genomfördes en pilotintervju för att få en möjlighet att testa de olika teman som tagits fram och för att kunna genomföra justeringar innan intervjuerna påbörjades. Denna intervju genomfördes via zoom då det inte fanns tid eller möjlighet att genomföra den på plats i informantens hem. I övrigt gick intervjuerna till så att en av oss åkte hem till personen i fråga för att ställa frågor. Genom att vara endast en person så ställer man inte informanten i ett underläge utan man är jämlika vilket kan underlätta för informanten att öppna upp sig. Under intervjuerna kunde vi observera bokhyllorna, prata med informanterna utifrån våra teman men även observera tonfall och mimik hos informanten. De Leon och Cohen (2005, s. 201–203) lyfter fram hur möjligheten att utforska miljöer eller objekt tillsammans med informanten kan vara till hjälp under intervjun genom att informanten kan visa hur objekt eller platser används, eller genom att det kan trigga minnen. Genom att spela in intervjuerna underlättades transkriberingen men gav även möjlighet att lyssna på intervjun flera gånger för att på så sätt kunna notera saker som kanske missades under intervjutillfället. Under eller efter intervjun bad vi

även om tillåtelse att fotografera bokhyllan eller bokhyllorna för att på så sätt kunna dela bilderna med varandra under analysarbetet och vara säkra på att inte missa några detaljer. Dessa fotografier var enbart tagna för analysen och publiceras inte i uppsatsen. Efter uppsatsens färdigställande så raderades bilderna.

4.4 Resultat och analys

Uppsatsen empiri togs fram genom bearbetning av de sex kvalitativa intervjuerna. Arbetet inleddes med att varje intervju transkriberades. Utifrån de transkriberade intervjuerna sorterades materialet utifrån de teman som hade tagits fram för intervjuguiden och som var materialitet och placering, innehåll, interaktion och organisering, samt känslomässig betydelse. Valet gjordes att författarna delade upp intervjuerna mellan sig och tematiserade varje intervju för sig under varje rubrik. Transkriberingarna delades dock mellan författarna så det kunde läsas igenom av bägge och på så sätt säkerställa att inget av vikt missades. När intervjuerna var tematiserade började arbetet med att hitta skillnader och likheter utifrån informanternas svar.

I analysen var utgångspunkten Reckwitz (2002) tolkning av praktikteori men med den modell som Shove et al. (2012) tagit fram baserat på Reckwitz teori. Utifrån empirin identifierades boksamlandets praktik som en paraplypraktik, och under den har vi inredningspraktik, organiseringspraktik och läspraktik. Dessa praktiker analyserades sedan utifrån begreppen material, mening och kunskap.

Göransson (2019, s. 37–39) menar att tolkning av empirin inom etnografisk forskning är en utmaning. En svårighet ligger i att använda analytiska begrepp på det empiriska materialet, att göra det begripligt och samtidigt få med innebörden. Ett annat perspektiv man måste ha i åtanke är att tolkning inom etnografisk metod inte kan sägas vara objektiv utan etnografen ingår själv i det sociala sammanhang där empirin produceras och tolkningar påverkas av etnografens förståelse. Som uppsatsförfattare är vi medvetna om att våra egna tankar och känslor för ämnet kan påverka tolkningen av materialet.

4.5 Forskningsetiska ställningstaganden

I uppsatser och forskningsarbeten finns det etiska aspekter att ta hänsyn till. Etik bygger på normer, moral, som är underförstått överenskomna inom ett samhälle, och Vetenskapsrådet (2017, s. 12–13) beskriver etik som en teori för moral. Det finns ett antal formulerade riktlinjer och kodexar som ska hjälpa forskare i att väga etiska krav mot forskningens nytta och som har tagits fram i syfte att förtydliga etiken inom forskningens område (Vetenskapsrådet, 2017, s. 13). Etiken är föränderlig men genom att utgå ifrån dessa riktlinjer och kodexar så utgår man ifrån det som för tillfället är överenskommet och etiskt försvarbart.

4.5.1 Forskningsetiska principer

Göransson (2019, s. 46–48) lyfter fyra forskningsetiska principer som är av största vikt att ha i åtanke när man arbetar med forskning som innefattar människor. De etiska principerna handlar om informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Utifrån dessa principer författades ett informationsbrev till informanterna, där det tydligt framgick vad som var syftet med studien. I brevet lyftes det även fram att informanternas samtycke var av största prioritet och att de när som helst kunde välja att avbryta intervjun, välja att inte svara på frågor eller ta tillbaka samtycket. Konfidentialiteten lyftes även i brevet och en tydlig beskrivning av hur materialet skulle behandlas, förvaras och delas lyftes fram. Nyttjandekravet återkopplar till syftet med studien och det faktum att allt material som samlats för studien endast skulle nyttjas i detta syfte och efter det förstöras.

4.5.2 Konfidentialitet

I uppsatsen användes etnografisk intervju med observation. Våra informanter var vår viktigaste källa till empiriskt material och det är viktigt att de kände att de kunde tala fritt utan att exponeras. Då studien var av en mindre karaktär och inte avhandlar ämnen som generellt anses som känsliga utgick vi ifrån att tillräcklig konfidentialitet skulle uppnås genom att anonymisera deltagarna. Utöver detta förvarades allt empiriskt material på lösenordsskyddade datorer och delades endast mellan författarna. Göransson (2019, s. 49) menar att det är av vikt att resultaten förstås utifrån sin riktiga kontext och att det oftast är tillräckligt att avidentifiera deltagare genom fiktiva namn, men lyfter samtidigt att det aldrig går att säkerställa till 100 procent att man undviker igenkänning. Balansen mellan informantens rätt att vara anonym och forskningens transparens är ett dilemma som Kvale och Brinkmann (2014, s. 109–110) lyfter.

4.5.3 Tillit

Den kvalitativa intervjun är ett verktyg för att komma åt ett djup men samtidigt måste man sträva efter att inte kränka integriteten hos informanten (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 98–99). I en kvalitativ intervju är det viktigt att informanten känner att de har fått fullständig information om hur och vad datan kommer att användas till, samt att de har kontroll över situationen och själv kan bestämma vad de vill ställa upp på (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 107–109). Lalander (2015, s. 101–102, 113) lyfter att ett av de problem som studentuppsatser ställs inför är att den begränsade tiden gör det svårt att hinna bekanta sig med fältet och att tillträde till fältet kan bli ett problem. I en intervjusituation där man släpper in en främling i sitt hem är detta än viktigare och var kanske en orsak till att det var svårt att få informanter och ledde till att vi fick utöka vårt urvalsområde.

5 Resultat

I detta avsnitt kommer det empiriska materialet att presenteras utifrån de teman som användes i intervjuguiden: *materialitet och placering, innehåll, interaktion och organisering*, samt *känslomässig betydelse*. Detta görs för att tydligare redogöra för de olika aspekter av bokhyllan som framkom under intervjuerna. Efter varje tema sammanfattas resultatet kortfattat.

5.1 Bokhyllans materialitet och placering

Observationer av informanternas bokhyllor visar att såväl material och storlek som prisklass och ursprung kan variera. Hyllor från möbelföretaget IKEA förekommer hos alla förutom Lars, som har tagit över sina största hyllor från ett bokcafé och köpt sina mindre på JYSK, och Kerstin, som har olika typer av bokhyllor i olika rum varav en av dem är beställd för att likna en särskild designerbokhylla. Endast en av Johannas bokhyllor är inköpt på IKEA, övriga har hon fyndat second-hand.

Lars och Kerstin är också de som har flest antal bokhyllor. I Lars lägenhet är mer eller mindre hela väggarna kantade med bokhyllor och några låga hyllor står även mitt i två av rummen. Kerstin har också någon form av bokhylla i nästan varje rum, men mer utspridda och placerade för att harmoniera med rummet i övrigt. Ulrikas bokhyllor är alla enhetliga och består av en kombination av Billy-hyllor sammansatta till två breda bokhyllor på var sida om vardagsrummet, samt en hylla i sovrummet. Johannas fyra bokhyllor är olika i både bredd och höjd och tar därför inte särskilt stor plats i vardagsrummet där de står. En av de lägre hyllorna som köptes specifikt för att ha som kombinerad sittplats och bokhylla används nu även som tv-bänk. Emma och Julia har minst antal bokhyllor, något som Emma kompenserar med storleken. Hennes mörka IKEA-hylla är bred och rejäl med tjugofem olika kvadratiska fack, placerad i vardagsrummet. I kontrast har Julia i sitt vardagsrum en vit och något mindre IKEA-hylla, samt en mycket liten och svart hylla bredvid sängen i sovrummet. Såväl Johanna som Emma och Julia uttrycker dock en önskan om att utöka sina hyllor i framtiden, då deras nuvarande boyta är begränsad eller i behov av renovering. Ett eget bibliotek, hyllor i massivt trä och vitrindörrar är önskningsar som förekommer hos de alla tre, samt små "reading-nooks" där de kan sitta och läsa. Emma nämner specifikt "dark academia" som en stil hon vill uppnå och Julia nämner drömmar om ett framtida bokcafé.

Informanternas resonemang kring sina bokhyllors materialitet och placering varierar också. Lars, Ulrika och Johanna lyfter alla funktionalitet som den viktigaste aspekten, alltså att hyllorna fyller deras praktiska behov i form av utrymme och stabilitet. De anser att böckerna är det som ska synas och ta plats, hyllorna ska bara existera diskret i bakgrunden. Lars har till och med själv utökat sina hyllor genom att stapla rader av böcker ovanpå varandra med ett lager kartong som hyllplan emellan. På frågan om han funderat på utseendet på bokhyllan som exempelvis inbyggda bokhyllor och/eller enhetliga bokhyllor så svarar Lars att han tycker att "... det faktiskt är roligare så här". Ulrika medger dock att det hade varit fint med bokskåp och hon uttrycker frustration över att hyllplanen i hennes nuvarande hyllor inte går att sätta med jämna avstånd från varandra. Johanna förklarar att hon aldrig

skulle ha en bokhylla av metall då hon tycker att det känns kallt. I stället föredrar hon inbyggda trähyllor, främst på grund av deras stabilitet, så vikten av funktionalitet lyser igenom även där.

Kerstins bokhyllor är väldigt genomtänkta. De har placerats i rummen av olika syften. Exempelvis är bokhyllan i vardagsrummet en bokhylla i gråmålat trä i en modell som är större nertill än upptill och är placerad intill soffan, den sociala delen. Böckerna som är i den bokhyllan placeras där utifrån den sociala aspekten och Kerstin förklarar ”Om någon vill ta, ja, om någon vill ta och bläddra och titta och läsa och så där”. För Emma är det viktigt att ha sin bokhylla i det rum där hon tillbringar mest tid. Hon uttrycker ett visst behov av att vara nära sina böcker även när de inte används:

Jag tycker om att ha mina böcker där jag är mycket. Alltså vardagsrummet är ju det rummet som jag är allra mest i, liksom när jag är vaken. Då, då känns det... ja, men jag tycker om att se mina böcker och ha tillgång till dem och bara kunna liksom... Även om jag inte har tid att läsa så mycket som jag kanske hade önskat så har jag i alla fall... då har jag de där (Emma).

Johanna resonerar på ett liknande sätt men av en lite annan anledning:

Så jag är också en sådan person som måste se saker framför mig för att komma ihåg att de finns. Det är därför jag gärna hänger upp alla mina kläder i stället för att vika dem. Så jag ville ju ha dem någonstans där jag skulle kolla på dem regelbundet. Så därför också vardagsrummet. För de skulle ju kunna vara här uppe i gästrummet egentligen men... ja, jag tycker de ska vara i rummet där man kan enkelt också sitta på soffan och läsa (Johanna).

De flesta av informanterna använder även ytor utanför sina bokhyllor för att förvara böcker och liknande saker. Julia har till exempel LP-skivor och spel lutade mot bokhyllan och Kerstin har en pall i köket för de kokböcker hon använder mest. Ulrika ställer bokhögar bredvid sängen och Johanna och Emma har några böcker ståendes i fönstret. Intrycket är att detta dels handlar om bokhyllans begränsningar men också ett behov av att ha böcker där de ska användas. Spel och LP-skivor får inte plats i hyllan och får därför ställas bredvid, och finns det ingen bokhylla i köket eller precis bredvid sängen där de ska läsas så byggs bokhögar upp i stället. Det kan också vara en typ av organisering, som för Johanna som ställer just lånade böcker i fönstret för att inte blanda ihop dem med den egna samlingen. Majoriteten av informanternas boksamlingar förvaras dock i bokhyllor.

5.1.1 Sammanfattning

Variationen mellan informanternas bokhyllor är relativt stor, även om det finns vissa gemensamma aspekter såsom IKEA-hyllor och vikten av det som de själva anser som funktionellt. Några av informanterna uttrycker en önskan om att byta ut sina hyllor till mer rejäla trähyllor med vitrindörrar och bokhyllans utseende tycks spela

en viss roll även om funktionalitet går före. De två informanterna med högst ålder har ett antal fler bokhyllor än de yngre informanterna, vilket också innebär att de har bokhyllor placerade på flera platser i hemmet. En vanlig plats för bokhyllor är dock vardagsrummet vilket ofta handlar om en vilja att se böckerna och ha dem nära. Av samma anledning förvaras också böcker på andra platser än i traditionella bokhyllor, exempelvis i högar i kök eller sovrum.

5.2 Bokhyllans innehåll

När det kommer till bokhyllans innehåll så uppvisas även här stor variation. Lars och Ulrika har till största delen böcker i sina hyllor och få eller inga prydnadsaker eller annat. Lars hyllor är så välfyllda att hyllplanen bitvis bågnar och den stora mängden med böcker gör att det är svårt att få överblick över hur mycket det egentligen är och den enda ensamma vas som står längst upp i en hylla i vardagsrummet lade vi inte märke till förrän vi studerade bilderna efteråt. Emma, Kerstin, Johanna och Julia har även en del prydnadsföremål i hyllorna, de uttrycker att det blir mer intressant när man bryter av med andra föremål än böcker i hyllorna eller som Kerstin uttrycker det "att liksom göra det lite roligare i en hylla och sen bryta in med lite dekor och lite så där.

Det är något som, ja, det är en liten blomma som ett av barnen har gjort. Och sen en sådan här ljusgrej där jag har en lergubbe som står inne i stället för ett ljus. En lergubbe där inne. Nej, annars har jag nog inte det. Men det kan man säkert ha mer. Om man har utrymme så är det ju fint att kanske ha annat, att kanske varva lite så. Men nu har ju jag behövt mitt utrymme (Ulrika).

Egentligen är det väldigt mycket ur en estetisk synpunkt. Jag vill få fram en viss, jag vet inte, känsla med hyllan. Varje hylla kan vara lite individuell. Så jag har ju en som har den här, silvrigt lock, svart trä-låda, och den har jag alltid bara tyckt är fin i bokhylla. Och den ska liksom få plats och visas upp. Medan andra tycker jag det är lite kul att det är något intryckt, någonting litet man kan hitta, som den här elefanten som står lite intryckt bland några av dem. Den har ju ingen funktion mer än att när man kollar på den så vill jag att man ska kunna hitta något litet oväntat (Johanna).

Emma och Julia har även spel i hyllan och särskilt rollspelsböcker tar upp en ansevärd del av Emmas hylla. Emma har även stora förvaringslådor i sin bokhylla som innehåller hennes handarbetsmaterial. Kerstin påpekar att det finns en mening bakom varje sak som finns i hennes bokhylla och man kan se att hon verkligen lagt ner tid på vad som ska finnas i bokhyllan och det ger ett harmoniskt och genomtänkt intryck. Emma har många saker i sin bokhylla och poängterar att hon vill att det ska vara så "Jag är inte så förtjust i liksom minimalistiska bokhyllor, det är inte alls min grej. Jag gillar maximalism, det är *the shit* liksom". Julia, Ulrika, Johanna och Lars har också fulla hyllor men det har blivit så på grund av platsbrist. Kerstin är noga med att försöka behålla lite luftighet och tomrum i hyllan, hon vill inte att det ska bli

för överbelamrat vilket hon tydligt uttrycker: “Jag tycker det ska inte vara överbelastat mer nu, för nu är den nästan överbelamrad”.

När det kommer till böcker så har Kerstin och Emma mestadels facklitteratur i bokhyllan och mindre av skönlitteratur. Emma, Ulrika, Johanna och Julia har en del kurslitteratur i bokhyllan, dock är kurslitteraturen i Julias hylla inte hennes utan det är hennes sambos. Lars har lagt stor tonvikt på skönlitteratur men även fackböcker som avhandlar konst, poesi och musik.

När man observerar bilderna av informanternas hylla kan man konstatera att alla informanter utom Lars har begränsat böckerna till insidan av bokhyllan och ovanpå har man i stället placerat så kallade icke-böcker.

5.2.1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man konstatera att alla informanter utom Kerstin har fyllt sina bokhyllor så mycket som möjligt med innehåll, Kerstin värnar om tomrummen. Lars är den enda av informanterna som i princip inte har något annat föremål än just böcker i sina bokhyllor och han fyller bokhyllorna både inuti och ovanpå. Den litteratur som främst fyller våra informanternas hyllor är facklitteratur av olika slag, skönlitteratur kan lånas.

5.3 Interaktion och organisering

Alla våra informanter har tankar om organisering av bokhyllan. Kerstin tänker mycket utifrån tema och rum och väljer att ha poesi, konstböcker och biografier i vardagsrummet så att de ska kunna användas, bläddras i och vara en del av det sociala samspelet. Kerstin har även en hylla som är centralt placerad i huset och som är ett blickfång från flera rum. På denna bokhylla har hon placerat liggande konstböcker och utvalda konstföremål. Emma, Johanna och Julia har ett liknande tänk men där de utifrån sin bokhyllas begränsningar i stället har valt att placera de böcker och föremål de vill visa upp mer centralt i sin bokhylla, i ögonhöjd och i övrigt organisera sina böcker främst efter olika kategorier. Särskilt synligheten är något Emma tänker på: “Men sen så är det ju också att ju högre upp i bokhyllan, desto viktigare böcker är det. För att då är det i ögonhöjd liksom”. En åsikt hon delar med Johanna.

Mm. Men för det första så är det inte böcker som jag känner att jag vill visa upp. Det finns ju såklart ett visst ego att visa upp sina böcker som litteraturstudent. Så det är ju absolut en del av varför klassikerna står där längst upp på hyllan (Johanna).

När Julia får möjlighet vill hon gärna organisera sin hylla mer estetiskt. Julia inspireras av sitt arbete på en bokhandel och vill gärna kunna fronta sina böcker, något som Kerstin gör, framför allt i de hyllor som är placerade i sociala rum. Lars

som också har flertalet bokhyllor hade från början ett system för att organisera sina böcker men i takt med att samlingen växte så var det svårt att upprätthålla. Numera ställer han böckerna där de får plats men Strindberg har fått en egen hylla och lyfts därmed fram lite extra "Mmm jag har ju favoriter, alltså. Här har jag, där är ju bara, det är Strindbergshyllan det här va". Ulrika organiserar främst sina böcker utifrån att de ska vara lätta att hitta men ett visst estetiskt tänkande finns också. Ulrika vill gärna ha pocketböcker samlade men organiserar samtidigt böckerna utifrån ämne och upplever då att det ser fult ut om hon sätter en pocketbok i ämnet historia bland i övrigt inbundna böcker.

Ja, så jag tycker de är snygga. Sen har jag. Ah, sen är det ju svårt det här med att sortera för ibland så kan det vara en pocket som är historiebok liksom. Ah, ska den vara bland pocket eller ska den vara bland historieböckerna? Då är ju en pocketbok jätteful bland de vanliga böckerna. Då haltar det liksom (Ulrika).

Böcker som kanske inte ger upphov till samma beundran eller möjlighet till diskussion har även de sin plats. Kerstin placerar böcker i de bokhyllor och de rum där de behövs och används. Exempelvis förvarar hon sina yogaböcker på en hylla i det rum hon utför yoga, i biblioteket finns de böcker hon läser för tillfället och i arbetsrummet har hon böcker som hjälper henne i hennes skrivande.

Ja, här har jag ju böcker som jag använder om jag skulle behöva, om jag till exempel har skrivarkurser, det har vi ibland och här är lite sådant där och. Alla kan skriva och lite, ja, lite tips och idéer så man skulle kunna använda till det (Kerstin).

Böcker som äldre kurslitteratur och barnböcker är placerade på bokhyllan i sovrummet hos Ulrika och trots svårigheterna med organiseringen hos Lars så har han dock avdelningar som är mer organiserade. Han har ett par rader i en bokhylla där han har samlat latinamerikanska författare, konstböckerna är mestadels koncentrerade till extrarummet och poesin till sovrummet och det finns en bokhylla med stort fokus på böcker om Bob Dylan.

Johanna menar att hennes organisering utgår mycket från känsla, att den just nu är funktionell, att det ska vara lätt att hitta en viss bok. Hon menar även att organiseringen är något som är ständigt pågående och kan komma att behöva ändras allteftersom böcker eller föremål tillkommer och att hon har varit tvungen att göra sig av med böcker när hon har flyttat och ha böcker på dubbla rader. Även Julia har fått ställa böcker bakom på grund av att hon har begränsat med yta. Julia rensar ofta ut böcker och lämnar på bokbytarhyllor och lånar även en hel del böcker på biblioteket. När Emmas bokbestånd växer rensar hon inte gärna bort något utan tanken är att det ska bli fler bokhyllor i huset allt eftersom. De böcker Emma behöver ha stående bakom andra i dubbla rader just nu är i första hand böcker som hon menar inte representerar henne på samma sätt, det hon kallar skämsböcker: "Ja men där bakom är lite sådana här. Ja men böcker som jag inte nödvändigtvis kan känna att jag står för".

Emma uttrycker att bokhyllan egentligen är hennes men hennes sambo har fått ställa några av sina mera värdefulla böcker i en del av hennes hylla. Detta för att de inte ska få för mycket önskad uppmärksamhet av deras hund. Även Julia har störst andel av bokhyllan i deras hem och det är främst sambons kurslitteratur som har fått en plats av nödvändighet. Gemensamt för Kerstin och Johanna är den tydliga separationen mellan de egna böckerna och de lånade. Lånade böcker organiseras inte in i hyllan utan ställs på en egen plats.

Lars har svårt att göra sig av med böcker, han har dock en del deckare i pocket som han ska avyttra. Han uttrycker att pocket inte är av samma kvalitet som inbundna böcker. Just införskaffandet av böcker tar en stor del av Lars tid och engagemang, och trots att han varken har dator eller mobiltelefon så köper han böcker online med hjälp av bekanta. De böcker som han ännu inte har läst har han placerat för sig på ett bord i vardagsrummet. Lars beskriver hur den stora mängden böcker påverkar organiseringen "För stoppar man in dem där innan man har läst dem då hittar man dem inte sen Jag kan gå här alltså halva dagar och leta böcker som jag inte vet var jag har". Även Kerstin och Johanna har valt att sätta sina olästa böcker på ett särskilt ställe medan Julia placerar in sina i bokhyllan för att hon vill ha känslan av ett bibliotek där man kan gå och plocka och hitta något intressant som man inte redan har läst. Hon lyfter biblioteket som en viktig plats i hennes barndom. Johanna använder bokhylla på ett mer omvänt sätt då hon ställer sina favoritböcker mer undanskymt för att de inte ska vara de första hon ser och på så vis det enda hon läser. Julia vill att hennes bokhylla ska kännas levande och även om hon vill organisera sina böcker på ett annat sätt så får det inte vara för stelt och hon vill exempelvis inte organisera utifrån färg på böckerna. Även Emma uttrycker att färgsortering är något som hon upplever som fult. Ulrika går så långt att hon beskriver färgsortering av böcker som ett övergrepp.

Trenden att sortera sina böcker efter färg är ju nåt av det fulaste som finns. För jag menar, om man har många böcker och sen så ska man hitta en bok och sen säger 'jaha, den står bland de rosa böckerna'. Nej, det blir konstigt liksom (Emma).

Så i och med det här att jag använder bokhyllan så vill jag ha den organiserad så att det *går* att använda den. Efter färger! Usch, det kryper i mig när jag tänker på att sortera böcker utifrån färg! Jag tycker det är verkligen också ett övergrepp. Så ska man väl inte använda en bok?! Det kan ju vara helt fel. Då kan det ju bli en roman jämte en kokbok bara för att båda är röda. Jag tycker det är hemskt! Alltså, då inreder man ju med böcker. Det är ju inte det böcker är till för liksom. Så kan jag känna. Du använder dem *fel*. Det är inte färg, liksom. Det är en bok. Skärp till dig. Så. Så behandlar man inte en bok (Ulrika).

Johanna menar att hon har organiserat utifrån många olika system och är den enda av våra informanter som har sorterat böcker efter färg. Johanna förklarar att färgsortering för henne har med estetik att göra: "För att det ska se snyggt ut! Men det är, jag har testat de andra systemen också. Det är mest att jag har, jag kände för att köra färg nu". Kokböcker är även ett ämne som delar våra informanter. Ulrika

vill absolut inte ha sina böcker i köket då hon är rädd att de ska förstöras av fett och matos.

Där tänker jag inte att de skulle må bra. Då kan det bli liksom matos på dem. Så nej, där vill jag inte ha några böcker. Nej men i ett kök kan det ju bli så där flottigt liksom. Nej, mina får inte vara i köket. Det är bara när jag använder dem, sen kommer de in hit igen (Ulrika).

Kerstin förvarar sina kokböcker i biblioteket, i en hylla som ligger närmast köket, men har samtidigt en hög med kokböcker på en pall i köket. Hon lyfter en aversion emot att läsa recept på surfplatta eller dator, hon vill kunna bläddra och ha ett recept uppslaget utan att skärmen slocknar. Hos Johanna är kokböckerna placerade för sig mot köket men då de flesta kokböckerna tillhör hennes sambo så diskuterades de inte djupare. Emma och Julia har sina kokböcker på en egen plats i bokhyllan men bägge uttrycker att när de får möjlighet så kommer kokböckerna att flyttas in i köket. Lars har sina kokböcker i köket och tycker att de ska användas.

Lars har ett stort intresse för litteratur och uttrycker att han helst vill äga sina böcker. Nya böcker införskaffas via bokhandlare, antikvariat och internet-handel och Lars säger att han har läst 90–95 procent av alla böcker han äger. Samlandet av böcker har ett stort fokus hos Lars och han beskriver sig själv som stamkund hos flera bokhandlare och även hos ett antikvariat. Lars lånar inte gärna ut sina böcker och de han lånar ut är till betrodda vänner. Lars har tidigare kombinerat sitt stora intresse för litteratur med att recensera böcker för en lokaltidning under många år. I sin bokhylla har Lars en del dubletter, en del ger han bort men andra vill han behålla då det finns understrykningar och anteckningar i exemplaren som har ett värde för honom. Lars säger att *coffee table*-böcker inte är något för honom men erkänner skämtsamt att det blir svårt för honom att ha det då hans böcker tar så mycket plats och att det då skulle få bli "*kitchen table*-böcker".

Kerstin gillar färg, form och inredning och de föremål hon placerar i sin bokhylla är väl genomtänkta. Kerstin är en flitig biblioteksanvändare och lånar mycket skönlitteratur. Den skönlitteratur som finns i hennes bokhyllor är, förutom litteratur som betyder mycket, något hon vill ha nära och kunna plocka fram och läsa om valda delar ur. Hon läser ofta ur sin poesi och använder metodböcker för att få inspiration och tips för sitt eget skrivande. Andra handböcker som ger inspiration och som används och bläddras i är vävböcker, textiltböcker och böcker om målningstekniker. För tillfället används även en del böcker i målningsteknik som en tyngd för att räta upp en ram. Kerstins barnböcker finns nära till hands när barnbarnen kommer på besök och används då flitigt: "Men så har jag ju dem till barnbarnen kommer och hälsar på. Då läser vi ju dem här. De här används ju!".

Ulrika köper många böcker men har fått begränsa sig då utrymmet är begränsat. Hon ser alltid till att ha en bok redo att läsa när hon är färdig med den hon läser för tillfället och hon använder flitigt både sina egna böcker och har även börjat låna mer på biblioteket sedan hon gick med i en bokcirkel. Böcker handlar hon ofta på bokrea och på internet och de böcker som rensas ut går till välgörenhet.

Emma använder de flesta av sina böcker som referensböcker och bläddrar och slår ofta i dem. Spelen och hobbymaterialen, beskriver hon, har fått hamna på vänt under

hennes studietid och hon ser fram emot att få mer tid till att använda dem. De böcker hon köper, köper hon för att de ska användas. Skönlitteraturen är dock ett undantag, som mest finns där som en fysisk manifestation av en bok som är viktig, då hon mestadels lyssnar på skönlitteratur nuförtiden. Böcker som inte får rum omlokaliseras och en del lämnas på bokbytarhyllor.

Julia uppmuntras att läsa och lyssna på böcker av sin arbetsgivare då hon jobbar i en bokhandel och hon får en del läsexemplar men hon planerar även in resor där hon kan köpa böcker och betydelsefulla prydnadsföremål. Hon köper en del på bokrean, antikvariat och loppis och får även böcker i present. Julia lånar även gärna och ofta böcker på bibliotek och lånar själv ut böcker.

Johanna har en del böcker som är betydelsefulla och läser gärna om dem. Då hon inte upplever att hon har så mycket tid just nu så "plockläser" hon, det vill säga att hon läser om favoritstycken eller sidor ur vissa böcker. Många böcker används som referensböcker och hon uttrycker att de kan vara av nytta i arbetet och för studier. Johanna tycker om att organisera om i bokhyllan men gör det sällan då hon vill göra det ordentligt. Hon lånar en hel del böcker.

5.3.1 Sammanfattning

Att organisera sina böcker och icke-böcker är viktigt för våra informanter. Det är en större rotation på skönlitteratur och flera av informanterna nämner bokbytarhyllor. Till skillnad från skönlitteratur så sparas facklitteratur längre och i större utsträckning. Facklitteraturen organiseras utifrån användning. Vilket system som används för att organisera varierar men de flesta uttrycker att det är viktigt att kunna hitta i sin bokhylla och att funktion är viktigt. Att sortera efter färg känns för flera av informanterna som svårbegripligt ur ett funktionellt perspektiv och väcker till och med en del starka känslor. Lars massiva samling har gjort att organiseringen inte längre går att upprätthålla och han fokuserar i stället på att separera det olästa från det lästa materialet. Det finns tydliga distinktioner mellan "mitt" och "ditt" hos vissa av våra informanter som organiserar böcker efter ägandeskap. Att visa upp sina böcker och icke-böcker är viktigt för våra informanter. Även om det hos en del inte uttrycks lika tydligt så visar placeringen och stoltheten över böckerna och föremålen hur viktigt det är för informanterna.

5.4 Bokhyllans känslomässiga betydelse

Det känslomässiga bandet mellan informanterna och deras bokhyllor är mycket påtagligt. De uttrycker alla en stor kärlek till sina bokhyllor och dess innehåll och visar med både kroppsspråk och ord att det är något som de värdesätter väldigt högt. Kerstin beskriver böcker som sitt livselixir och Emma menar att bokhyllorna är väldigt centrala för henne. Lars, vars boksamling uppgår till över femtusen exemplar, berättar att han köper sina böcker för att han vill äga dem. Ulrika, som tycker att det är som att prata om sina barn, nämner något liknande men påpekar också att hon varit tvungen att sluta tänka så:

Nej, jag älskar mina böcker, älskar mina bokhyllor. Ähm, och sen så, jag har ju läst många av dem, säkert inte alla. Men jag vill liksom *äga* dem. Jag har börjat komma ifrån det lite, därför att jag får inte riktigt plats (Ulrika).

För Lars är hans bokhyllor särskilt viktiga då han på grund av värk känner sig väldigt begränsad. Att läsa och lyssna på musik beskriver han som det enda han kan göra.

Vissa böcker har mycket större betydelse än andra för informanterna, såsom Lars samling av Strindbergböcker som tagit trettio år att få ihop och Kerstins metodbok för lärare som hon har författat. Emma förklarar till exempel att hon oftast lyssnar på böcker via en ljudbokstjänst men att de som lämnar djupa avtryck och som hon tycker särskilt mycket om köps in som tryckta exemplar att ha i bokhyllan. Detta är något som även Julia ger uttryck för då hon ibland lånar böcker på biblioteket som hon sedan köper för att kunna läsa om eller låna ut till andra: "Jag lånade ju första böckerna och jag tyckte ju de var så bra så jag ville ju ha dem hemma i hyllan. Och har läst om dem". Både Emma och Julia ger intrycket av att vilja dela kärleken till sina böcker med andra. En bra läsoplevelse ska spridas vidare genom utlån till vänner och familj. Dessa böcker får också ofta en särskild plats i bokhyllan där besökare enkelt kan se dem. Kerstin och Emma tycker dessutom att det är roligt när besökare plockar fram och bläddrar i deras böcker:

Jag tycker om att kunna liksom... ja, men att folk ska kunna uppskatta dem mer än och bara titta på dem när de står. Sen så är ju jag väldigt så pedant med mina böcker så folk måste ju vara försiktiga med dem. Men det är kul när folk vill titta i böckerna också. (Emma)

Ljudböcker och e-böcker ger upphov till delade känslor. Julia förklarar att det är viktigt att uppläsarens röst ger rätt känsla och både Kerstin och Lars menar att en e-bok inte ger samma känsla som att bläddra i en fysisk bok. Kerstin menar att det är något speciellt, ett slags kroppsligt minne, i att bläddra i en fysisk bok. Emma hade föredragit att läsa fysiska böcker men på grund av utmattningssyndrom finns inte orken längre och hon resonerar så att en ljudbok är bättre än ingen bok alls. Johanna föredrar vanliga böcker men har lättare tillgång till referensmaterial som e-böcker.

Böcker som däremot betyder väldigt lite kan i stället gömmas undan eller göras av med helt hållet, tycker Emma och Ulrika. De ska hur som helst inte synas, vare sig för besökare eller informanterna själva. Ulrika, som vid intervjutillfället nyligen hade gallrat i sina bokhyllor, hade reagerat med fasa då hon hittat en bok som hon fullkomligt avskydde:

Mm, men den skulle jag inte tycka om, om den fanns i min bokhylla... Jag vill inte att någon annan ska se den och jag vill inte ha den. Jag vill ju ha ut den ur mig själv. Jag tycker inte det är bra att jag har läst den. Det är inte bra för mig. Nej, jag var arg, minns jag. Jag läste färdigt den men jag var arg. Jag tyckte det var dynga. Den tog min tid... Usch, nej. Det är en sådan där jag skulle behöva ta i nyporna så där bara och slänga i komposten (Ulrika).

Bokhyllorna fungerar också som en slags minneshållare för flera av informanterna. Kerstin har till exempel flera konstböcker och konstföremål som köpts in i samband med utställningar hon sett eller resor hon gjort och fungerar både som minne och som manifestation av det hon tycker mycket om. Ulrika berättar om hur hon under en tågresa varit så upptagen av sin bok att hon av misstag hamnade vid fel slutstation och att hon nu tänker tillbaka på det minnet varje gång hon ser den boken. På samma sätt har Emma svårt att göra sig av med viss kurslitteratur just för att den frambringar särskilda minnen och känslor:

Jag skulle aldrig få för mig att öppna boken och titta i den igen. Men den representerar liksom en ganska rolig period i mitt liv, liksom. Jag tror att hade jag sålt den direkt efter. För att då var jag bara så arg på den, men nu har den ju liksom hunnit få lite. Jamen så, nu har det ju hunnit bli roligt. Då var det ju asjobbigt. Men så var den ju pissdyr (Emma).

Johanna tycker att olika delar av bokhyllan representerar olika delar av hennes identitet, såsom hennes flamländska rötter och relationen till mor- och farföräldrarna som representeras av en samling barnböcker, men också hennes identitet som litteraturvetare. Hon anser att bokhyllor och böcker hör ihop med att studera litteratur, att det är en symbol för intellektualitet och att det är något som folk tenderar att associera med henne. Det är också en del av sig själv som hon gärna vill visa upp, men inte på ett alltför skrytigt eller fåfängt sätt:

Det här att jag är duktig i skolan och jag äger många böcker. Och alla de här sakerna liksom bidrar till att folk ofta ser på mig som en intellektuell person. Och något som är kopplat till det är ju då ofta en bokhylla, det är en symbol. Om man vill visa att en karaktär är smart i en film så lägg några böcker i bakgrunden. Jag tror att jag försöker visa upp lite men utan att vara för på, typ "här, jag har läst *Ulysses*", det har jag inte. Men jag försöker att inte vara den personen. Men det får gärna vara *understated* skrytigt. För jag har ju faktiskt läst mycket. Så det är lite den tanken där (Johanna).

De flesta av informanterna håller med om att en bokhylla kan säga mycket om en person. Ulrika lyfter bland annat att man kan utläsa vilka intressen hon har eller vilka platser hon har rest till. Hon tycker också att hon kan utläsa saker om andra när hon tittar i deras bokhyllor, något som även Emma, Johanna och Julia ger uttryck för. De menar bland annat att bokgenrer och hur de är arrangerade, samt vilka böcker som visas upp mest ger ett visst intryck av personen i fråga. Emma beskriver sin egen bokhylla såhär:

Så det är ju väldigt mycket att det representerar vem jag är. Det är ju därför jag gömmer böcker som jag inte riktigt kan stå för också för att det säger väldigt mycket. För mig så är det så här, saker som säger väldigt mycket om människor är vad människor har för skor på sig och vad de har för böcker framme (Emma).

Johanna, som förvisso tycker att hon kan utläsa saker om människor utifrån deras bokhyllor, såsom huruvida böckerna faktiskt blir lästa eller om de bara är för syns skull, funderar på om bokhyllan verkligen säger så mycket som man kan tro:

Jag tror inte att bokhyllan säger mer eller mindre än andra aspekter av någons hem. Det är väl likadant att titta i någons badrum och se hur de förhåller sig till skönhetsideal. Okej, bokhyllan råkar vara där man förhåller sig till texter och böcker och jag tror inte det är mer eller mindre sant. Och det finns folk som läser jättemycket men som inte har en bokhylla. Och det finns lärare som också bara ger bort sina böcker för de har läst dem så många gånger så de kommer inte läsa dem mer. Så det finns olika. Jag tror inte man kan avgöra något från bokhyllan egentligen. Men precis som alla andra saker som vi har i våra hem så är det ju ett visst intryck som man vill omedvetet ge (Johanna).

5.4.1 Sammanfattning

Bokhyllan har en mycket stor känslomässig betydelse för informanterna. Kärleken till böcker och läsandet är genomgående men bokhyllan är också en representation av dem själva då den förvarar minnen och ägodelar som värdesätts högt. Oftast är det sådana böcker och icke-böcker som ska synas mest i bokhyllan medan det som upplevs fult eller pinsamt inte ska stå inom synhåll. Det som betyder mycket ska ofta delas med andra och just fysikaliteten, att hålla och bläddra i ett tryckt exemplar, är viktigt för informanterna. Att bokhyllan dessutom ger ett visst intryck är de flesta av informanterna medvetna om och till exempel Johanna försöker anpassa sin bokhylla efter det. Detta återkopplar till hur bokhyllan representerar henne som person. Samtidigt är hon tveksam till hur mycket som kan utläsas av en persons bokhylla.

6 Analys

I det förra avsnittet presenterades det resultat som framkom ur det empiriska materialet. Informanternas förhållande till sina bokhyllor lyftes utifrån tematiseringarna: materialitet och placering, innehåll, interaktion och organisering samt känslomässig betydelse. Dessa tematiseringar har sedan använts för att identifiera ett antal olika praktiker där vi ser boksamlande som den övergripande praktiken och inredningspraktiker, organiseringspraktiker, och läspraktiker som underpraktiker. Det är dessa underpraktiker som nu kommer att analyseras utifrån vårt praktikteoretiska ramverk och begreppen material, mening och kompetens.

6.1 Inredningspraktiker

Inredningspraktiker syftar på de estetiska och prestigebetonade aspekterna av bokhyllan och boksamlande. Funktionalitet, i betydelsen att ändamålet och användbarheten styr formen, är en uppenbart viktig del av bokhyllan men stil, utseende och uttryck spelar också en viss roll. Hur stor roll det spelar är dock väldigt individuellt.

Informanternas inredningspraktiker yttrar sig dels genom bokhyllornas utseende och placering och dels genom hur böckerna och icke-böckerna organiseras och visas upp. Kerstin, som själv påpekar att en av hennes bokhyllor ska efterlikna en designhylla, och Johanna som både färgsorterat och ställt in mycket icke-böcker i sina hyllor för att det ska vara roligt för besökare att titta på, är tydliga exempel på det. Emmas vana att gömma de böcker som hon inte vill ska synas och Ulrikas enhetliga pocketboksamling är andra exempel. Bokhyllan, dess innehåll och informanternas egna kroppar utgör därför materialet i den här praktiken.

Shove et al. (2012, s. 26–28) beskriver hur bilen förändrade vårt sätt att transportera oss och att den till viss del ersatte hästen som material, medan meningen och mycket av kompetensen gällande bland annat trafikregler fördes över till den nya bilkörningspraktiken. Jämförelsevis är e-böcker och ljudböcker som lagras på digital teknologi i stället för i bokhyllor en utveckling av bokmediet som kan påverka praktiker relaterade till boksamlande och bokhyllan. Vad som dock framkommer av vår empiri är hur viktiga bokhyllor och tryckta böcker som material är för just inredningspraktiken. Det materiella och fysiska spelar en viktig roll här, vilket bland annat syns i hur Emma och Julia köper favoritböcker som de först lyssnat på eller lånat på biblioteket. Digitala och lånade böcker är i nuläget svåra att inreda med och praktikens material är därför ett centralt element.

Starkt kopplat till detta är elementet mening. När bokhyllan används som inredningsdetalj så görs det av en anledning. Det finns en motivation, ett resonemang och en känsla bakom, vilket kan variera, visar informanterna. En vilja att det ska se snyggt och trevligt ut, antingen för en själv eller för besökares skull, märks hos till exempel Kerstin, Johanna och Emma. Hos bland annat Lars, som gärna framhåller sin Strindberghylla, blir det tydligt att saker som framkallar stolthet ofta ska visas upp. Även om inte alla informanter själva avsiktligt inreder med sina bokhyllor så uttrycker de ändå en medvetenhet om att bokhyllan symboliserar och förmedlar någonting (oftast intellektualitet och beläsenhet) och att den ofta används

i just det syftet. Inre faktorer, såsom personliga tankar och åsikter, såväl som yttre faktorer, såsom sociala normer, förväntningar och trender, påverkar meningen bakom inredningspraktiken.

Det tredje elementet, kompetens, kommer in på så sätt att det behövs en viss kunskap om exempelvis vilka böcker och icke-böcker som anses prestigefulla och snygga, antingen av en särskild grupp eller av folk i allmänhet. Åtminstone om den bakomliggande motivationen drivs av yttre faktorer. Om en viss stil ska uppnås, Emma nämner specifikt ”*dark academia*”, behöver man även veta vad som utmärker den. Kerstins kunskap och känsla för design visar också hur kompetens spelar in när bokhyllan inreds med. Det finns dock ingen generell kunskap eller know-how som krävs hos alla som inreder med och i sin bokhylla eftersom inredning, estetik och prestige ofta bygger på personliga preferenser.

Dessa tre element är sammanlänkade och tar man bort en, framför allt material eller mening, fallerar hela praktiken. Shove et al. (2012, s. 31–32) menar dock att praktiker förändras när element byts ut och länkar bryts eller skapas. Bokhyllans inredningspraktiker framstår som relativt statiska i vårt empiriska material, även om funktionalitet beskrivs som en viktigare aspekt av några av informanterna. De är statiska dels på så sätt att de inte genomförs på regelbunden basis eftersom de estetiska aspekterna inte förändras lika ofta som andra aspekter gör, och dels på så sätt att elementen inte byts ut då de är så beroende av varandra. Det element som främst riskerar att bytas ut är materialet men det skulle innebära att praktiken som helhet förändras i grunden och möjligtvis inte längre klassificerar sig som just inredningspraktik. Meningen, alltså känslorna och motivationen bakom praktiken, tycks vara det som bevarar materialets relevans och några svagheter i länkarna dem emellan är inget som kan uttydas hos våra informanter.

6.2 Organiseringspraktiker

Organiseringspraktiker handlar om att skapa ordning och struktur. Det är en svår balansgång mellan organiseringspraktik och inredningspraktik och precis som Reckwitz (2002, s. 250–257) delar upp praktikteorin i dess beståndsdelar men samtidigt förklarar att praktikteori är summan av alla dess delar, så är det svårt att göra tydliga distinktioner mellan var gränsen går för organisering och inredning.

Gemensamt för alla våra informanter är att de har system för organisering. Våra informanter gör också en tydlig skillnad mellan skönlitteratur och facklitteratur och dessa placeras var för sig. Facklitteraturen organiseras sedan i underkategorier som exempelvis poesi, trädgårdsböcker, psykologiböcker och så vidare. Litteratur som har en särställning är kokböckerna, barnböckerna och kurslitteratur som ofta tillskrivs en ytterligare dimension. Kokböcker har en mer praktisk funktion än övriga kategorier och barnböcker och kurslitteratur organiseras ofta för sig på grund av att de tillskrivs en särskild period i informantens liv. Skönlitteratur organiseras oftast utifrån bokstavsordning och/eller författare men samtidigt kan favoritförfattare favoriseras om organiseringen påverkar synligheten. Beroende på utrymme och bokhylla så organiserar våra informanter sina böcker mer eller mindre synligt.

Den tydliga distinktion som våra informanter gör mellan fackböcker och skönlitteratur, samt uppdelningen av facklitteratur i olika ämnen relaterar till hur Shove et al. (2012, s. 24) beskriver begreppet kompetens. Reckwitz (2002, s. 250) uttrycker att praktikteori är ett sammanhang av saker och ord som hjälper oss att förstå världen och genom att organisera sina böcker efter vedertagna principer som ämne eller bokstavsordning så blir bokhyllan begriplig. De av våra informanter som har möjlighet organiserar även böcker utifrån rum och användning. Som exempel har Kerstin placerat böcker som kan användas i sociala sammanhang i sociala utrymmen och böcker om yoga och personlig hälsa i rummet där hon praktiserar yoga. Utifrån det sättet Kerstin organiserar sina böcker på kan man dra paralleller till bokhandlarna, en organiseringspraktik som kan räknas som ett know-how, ett återskapande av en praktik som är känd (Shove et al, 2012, s. 23).

Att organisera böcker efter färg känns för flera av våra informanter obegripligt och är ett sätt att organisera som mer tangerar inredning och det begrepp som Shove et al. (2012, s. 24) kallar mening. Mening är mer känslomässigt betonat och här används det på ett sätt som gör att ens egna känslor tillfredsställs, något som även kan appliceras på hur Emma beskriver hur hon medvetet valt att placera bokhyllan i vardagsrummet för att hon vill ha känslan av att vara omgiven av sina böcker. Julia drar paralleller mellan sin bokhylla och bibliotekets bokhylla och vill återskapa den känsla man kan uppleva när man skummar igenom bokhyllan och blicken faller på något som man inte tidigare läst och som fångar ens intresse. Samtidigt kan mening även appliceras på hur Lars har organiserat sina Strindbergböcker i en egen hylla för sig, hur Johanna har satt de böcker som relaterar till henne som litteraturvetare i ögonhöjd och Julias Harry Potterhylla som består av både böcker och figurer på temat. Denna organisering manifesterar framför allt en känsla av stolthet och är något man vill visa upp, den fysiska placeringen av det materiella visar på något djupare. Bokhyllan blir en symbolbärande artefakt, en applicering av en innebörd på ett fysiskt objekt inom en social kontext. (Shove et al., 2012, s. 24). Kokböcker var något som delade våra informanter. De flesta utgick från att kokböcker var ett praktiskt redskap för köket och därmed skulle placeras i eller nära köket vilket ses som kompetens. Här stack Ulrika ut då hon lade mer känsla i sitt förhållande till sina kokböcker, de hade en annan mening för henne och skulle därmed behandlas som hennes övriga böcker och inte som ett redskap.

Våra informanters organisering begränsas av materialitet. Lars begränsas av fysisk brist på plats. Emma begränsas av storleken på bokhyllan vilket leder till behovet av fler bokhyllor och Julia och Ulrika upplever en fysisk begränsning av att inte kunna flytta bokhyllans hyllplan. Böcker och icke-böcker som man vill förvara och visa upp kräver plats. I vårt empiriska material kunde vi urskilja att de som är äldre har fler bokhyllor och fler böcker och icke-böcker att fylla bokhyllorna med. Julia drömmer om fler bokhyllor i framtiden, något som kan möjliggöras genom en flytt till ett större boende. Även Johanna lyfter möjligheten till att få fler fysiska bokhyllor i framtiden i samband med större boende. Emma som räknar sig som bofast i sitt hus och som inte har planer på att flytta i framtiden har planer på att utöka med fler bokhyllor i flera av husets rum allt eftersom huset renoveras. Material är enligt Shove et al. (2012, s. 19) fysiska objekt, infrastrukturer och kroppen. Sociala strukturer som var vi bor, om vi studerar, arbetar eller är pensionerade, om vi är bofasta eller är i ett stadie i livet där vi måste kunna vara flyttbara påverkar alla den materiella praktiken. Alla våra informanter utom en organiserar sina böcker på hyllplanen i bokhyllan, de använder inte ovansidan som ett hyllplan för böcker, endast icke-böcker. Lars är den enda som inte ser bokhyllans materiella begränsning utan bygger själv på sina hyllor med fler hyllplan. Däremot

kunde flera av våra informanter ha bokhögar men de ses mer som något av tillfällig karaktär och omfattas inte av samma krav på organisering. Man kan också se hur man kopplar mening till materialet genom hur tydligt ett visst material (böcker och icke-böcker) är knutet till ett annat material (bokhyllan). Böcker och icke-böcker som inte var kopplade till den specifika bokhyllan placeras inte i bokhyllan utan på andra ställen. Detta fenomen är något som manifesteras genom hur man separerar lånade böcker från egna men även en uppdelning mellan hans och hennes.

6.3 Läspraktiker

Med läspraktiker menas den vardagliga interaktionen med bokhyllans innehåll, i det här fallet böckerna. Hur, när och varför böckerna blir lästa och används är sådant som faller under den här praktiken.

I analysen av inredningspraktiker diskuterades bland annat hur e-böcker och ljudböcker kan påverka praktiken, men att en sådan förändring i material även skulle kunna innebära att den inredande aspekten av praktiken faller bort. När det i stället kommer till läspraktiker kan materialet analyseras på olika sätt, eftersom material enligt Shove et al. (2012, s. 24) består av både objekt och den fysiska kroppen. Om vi definierar läsning som att förstå en text genom att antingen avkoda den med ögonen eller få den uppläst för sig, så spelar det egentligen ingen roll om texten är tryckt i en kodex, digital, eller inspelad som ljudfil. Själva handlingen att ta del av litteratur är i stora drag densamma, det är rutinerade beteenden (Reckwitz, 2002, s. 249–250). Däremot är en annan del av materialet, den egna kroppen och hur den agerar, olika beroende på bokens form. Att exempelvis lyssna på en ljudbok innebär att hörseln tar in informationen vilket innebär att övriga kroppen är fri att göra andra saker samtidigt. Traditionell läsning, antingen digitalt eller tryckt, kräver mer fokus från andra delar av kroppen. Har man en läsplatta kan man snabbt byta bok bara genom några enkla tryck på en skärm. Man kan läsa var som helst, när som helst så länge man har ett laddat batteri. Vill man däremot byta bok när man läser tryckt text krävs mer rörelse av kroppen. Man kanske måste förflytta sig till bokhyllan eller befinna sig någonstans med tillräckligt bra ljus. Det här betyder att läspraktiker kan se olika ut beroende på materialet, men de förblir fortfarande läspraktiker. Exempel på detta ser vi i det empiriska materialet.

Majoriteten av informanterna tycks föredra att läsa tryckta böcker, även om användning av e-böcker och ljudböcker förekommer. Här märks också en skillnad mellan skönlitteratur och facklitteratur. Emma använder sig till exempel av ljudböcker för att läsa skönlitteratur, men har sin tryckta facklitteratur som referenslitteratur att slå upp och titta i. Kerstin lånar skönlitteratur på biblioteket men använder mycket av sina privatägda metodböcker, konstböcker, och lyrik vid behov. Johanna använder begreppet "plockläsa", alltså att enbart läsa några specifika passager eller sidor i stället för hela verket, vilket kan sammanfatta ett väldigt vanligt sätt för informanterna att använda sina böcker. Ulrika letar alltid efter nästa bok att läsa i sina hyllor, och Lars måste alltid försöka läsa böckerna han köper innan han ställer in dem i hyllorna för annars hittar han dem inte sedan.

Här ser vi också länkarna till mening och kompetens. En läspraktik där materialet utgörs av tryckt material kan handla om ett slags know-how där man av vana vet hur man snabbt bläddrar fram just den boksida man söker. Kerstin tycker till exempel inte om e-böcker för att det är svårare att hitta i boken och digitala recept passar inte

henne eftersom hon upplever det som störande att skärmen slocknar hela tiden. Detta är aspekter som troligtvis skulle kunna åtgärdas med vissa inställningar men eftersom Kerstin saknar den kompetens som krävs för en mer digital läspraktik väljer hon att hålla sig till tryckta böcker. En annan kompetens som behövs och som informanterna uppvisar är förmågan att hitta i sina samlingar. En bok kan inte läsas och användas om den inte hittas. Som vi såg i diskussionen om organisationspraktiker tenderar informanterna att utveckla personliga system för att snabbt hitta det de behöver. Även Lars, som har svårt att hitta i sin stora samling, är medveten om att han behöver separera det olästa från det lästa. Kunskap om det egna systemet är alltså en nödvändig kompetens i informanternas läspraktiker.

Den mest drivande kraften bakom läspraktikerna är dock meningen. Här rör det sig mycket om kärleken till själva läsupplevelsen. Informanterna uttrycker dels en nyfikenhet på det som ännu inte lästs och dels en trygghet i att läsa om det som tycks särskilt mycket om. Viljan att dela läsupplevelsen med andra genom att låna ut tryckta exemplar lyser också igenom empirin. När det kommer till facklitteraturen handlar det ofta om ett tillfälligt behov av information, kunskap eller inspiration som driver informanterna till att plocka ut böcker ur sina bokhyllor. Om inte dessa typer av mening finns så finns inte heller läspraktiken. Ett exempel på det är Emmas kurslitteratur. Hon beskriver uttryckligen hur hon aldrig skulle få för sig att öppna boken och titta i den igen men att hon ändå har svårt att göra sig av med den. Kurslitteraturen innefattas alltså i det här fallet inte av en läspraktik eftersom meningen som driver läsandet inte existerar. Meningen bakom Emmas beslut att ändå behålla boken måste istället vara en del av en annan praktik, exempelvis inredningspraktik.

6.4 Sammanfattning: boksamlade som praktik

Vi inledde denna analys med att presentera våra tre praktiker som underpraktiker till den mer övergripande huvudpraktiken boksamlade. Varje underpraktik har sedan analyserats utifrån material, mening och kompetens och länkarna som binder dem samman. Shove et al. (2012, s. 24) visar hur vi får med oss både den kunskap som lärs ut i skolan, den som kan kallas praktisk och medveten kunskap, men även den som följer med oss när vi växer upp i en familj och i ett samhälle, den underförstådda delade förståelsen. Vi lär oss läsa i skolan, vi delar ett alfabet och sätt att uttrycka oss. Vi lär oss att dela in världen i olika fack för att skapa en förståelse och utifrån dessa kunskaper har våra informanter kompetensen att organisera sin bokhylla efter ämne och efter alfabetet. Inom samhällen delar vi även infrastrukturer, verktyg, och sätt att använda kroppen. En bokhylla kan inte bara vara vacker, dess mått bestäms av fysikens lagar och måste anpassas till andra mått och miljöer. Vi är alltså bundna av material. Inom sociala kontexter finns också oftast en delad, inneboende mening och ett sammanhang. Vi har egna känslor och önskemål men de färgas av vår förståelse av världen (Shove et al, 2012, 24).

Men Shove et al. (2012, s. 32–33) menar att länkar även finns mellan olika praktiker i form av delade element, något som vi ser tydliga tecken på mellan underpraktikerna *inredningspraktiker*, *organiseringspraktiker* och *läspraktiker*. Flera av elementen återkommer, såsom materialet bokhyllan och meningen att vilja uttrycka sig själv, och praktikerna går ofta in i varandra. De är sammanlänkade och svåra att särskilja då de kan anses utgöra elementen som upprätthåller den

övergripande praktiken boksamlande. Kärleken till själva läsandet skapar ett behov av böcker. Dessa böcker vill man sedan vara omgiven av och visa upp, vilket kan göras genom att bland annat organisera dem på ett visst sätt. Shove et al. (2012, s. 63) använder exemplet om bilkörning för att visa hur en praktik kan bestå av flera mindre praktiker, men de hade lika gärna kunnat använda boksamlande som exempel eftersom bokentusiasterna utför alla sina olika praktiker i ett slags sömlöst maskineri som rullar på utan att det reflekteras särskilt mycket kring det.

7 Diskussion och slutsatser

Uppsatsens utgångspunkt var att undersöka bokentusiasters förhållande till sin bokhylla och i detta avslutande avsnitt kommer nu frågeställningarna att besvaras. Dessa slutsatser relateras sedan till den tidigare forskningen och bakgrunden i en reflekterande diskussion om bokhyllan som manifestation för boksamlande.

7.1 Slutsatser

7.1.1 Vilka olika betydelser applicerar bokentusiaster på sina egna bokhyllor i hemmet?

Utifrån det insamlade empiriska materialet kan det konstateras att bokentusiasterna applicerar flera olika betydelser på sina bokhyllor. Det går inte att förneka att bokhyllor är en väldigt viktig del av inte bara deras boksamlande utan också deras hem och identitet, vilket de identifierade betydelserna visar. Att bokhyllan först och främst är en förvaringsmöbel är genomgående hos alla bokentusiaster i studien. För det är egentligen inte hyllorna i sig som de känner så starkt för, utan de böcker och icke-böcker som förvaras där. Bokhyllan ska därför ha vissa funktioner, den ska exempelvis rymma ett specifikt innehåll, gärna mycket, och den ska vara stabil och praktisk.

Samtidigt kan ett flertal andra betydelser identifieras. Bokhyllan tycks nämligen spela en stor roll i det sociala samspelet med andra människor. Det är en inredningsdetalj, ibland till och med ett "*statement-piece*", som genom sin symbolik för intellektualitet ger hemmet en viss känsla. Bokentusiasterna nämner att bokhyllan är en samlingspunkt dit gäster går för att titta på innehållet, bläddra i böcker eller kommentera de föremål som är placerade där. Att vara omgiven av fulla bokhyllor ses som en mysighetsfaktor som är viktig för att bokentusiasterna ska trivas i sina hem.

Ytterligare en betydelse som har identifierats är den mer personliga och känslomässiga betydelsen där bokhyllan spelar en roll som både minneshållare och karaktärsbeskrivare. Likt ett fotoalbum används bokhyllan för att förvara och visa upp ett innehåll som associeras både med specifika minnen och specifika egenskaper och intressen. Den blir en representation av olika perioder i livet som för bokentusiasterna säger något om vilka de är som individer. Bokhyllan är en spegling av dem själva där de delar som frambringar stolthet gärna visas upp lite extra medan det som är oviktigt eller rentav genant gärna döljs.

Gemensamt för alla dessa betydelser är att de är högst personliga och att de alla samexisterar på samma gång. För bokentusiasterna är bokhyllan både en förvaringsmöbel, en inredningsdetalj, en minneshållare och en karaktärsbeskrivare samtidigt då det ena inte utesluter det andra.

7.1.2 Hur manifesteras/reflekteras dessa betydelser i de materiella och innehållsliga aspekterna hos bokentusiasternas bokhyllor?

Bokhyllans betydelse som förvaringsmöbel manifesteras som tidigare nämnts i dess funktionalitet. Flera av bokentusiasterna har massproducerade bokhyllor från stora möbelföretag som IKEA eller JYSK vilket visar att bokhyllans material, pris och utseende inte är central då dessa bokhyllor tenderar att vara producerade i en billigare och mindre prestigefull process. Det viktiga är att den är stabil och att den rymmer så mycket som möjligt.

Samtidigt uttrycker flera av bokentusiasterna en önskan om att uppgradera sina bokhyllor till hyllor av exempelvis massivt trä eller en specifik design. Detta är i stället en manifestation av bokhyllan som inredningsdetalj, där de estetiska aspekterna får ta större plats. Samma sak kan ses i hur bokentusiasterna placerar sina bokhyllor i hemmet då de ofta ska stå synligt på en plats där mycket tid tillbringas.

De olika betydelserna manifesteras också genom det innehåll som ryms i och runtomkring bokhyllan. Böcker tar naturligt störst plats och det är ofta de titlar som har ett särskilt värde för bokentusiasterna som framhävs. Det kan röra sig om favoritförfattare, specifika intressen, minnen eller starka läsupplevelser. Böckerna representerar individen och liknande manifestationer kan ses i de icke-böcker som står i bokentusiasternas hyllor. Prydnadssaker, reseminnen, fotografier, hobbymaterial och spel är saker som förekommer i varierande grad och de reflekterar också flera olika betydelser. Eftersom de många gånger är så personliga visar de bland annat på bokhyllans betydelse som minneshållare och karaktärsbeskrivare.

7.1.3 Hur manifesteras/reflekteras dessa betydelser i de praktiker som bokentusiasterna kopplar till sina bokhyllor?

I analysen identifierades fyra olika praktiker som på många sätt är sammanbundna med varandra. Boksamlande kan betraktas som huvudpraktiken och inredningspraktik, organiseringspraktik och läspraktik som dess underpraktiker. Tillsammans är de en manifestation för de olika betydelser som det har konstaterats att bokhyllan har för bokentusiasterna.

Förvaringsaspekten av bokhyllan yttrar sig exempelvis i de organiseringspraktiker som bokentusiasterna använder. De har sina egna system för att organisera sina boksamlingar där syftet främst är att kunna hitta bland sina böcker. Det har alltså ett funktionellt syfte. Samtidigt har det en viss social funktion som gränsar till inredningspraktiken på så sätt att systemen ofta är anpassade efter vad som ska synas och användas. Att innehållet är snyggt arrangerat är alltså också ofta viktigt. Vad som anses vara "snyggt" är dock högst subjektivt och bokentusiasterna är långt ifrån överens men alla tenderar att vilja visa upp särskilda aspekter av bokhyllan och

dess innehåll. Genom att organisera och inreda sina bokhyllor på specifika sätt försöker de, antingen medvetet eller undermedvetet, ge uttryck för sina identiteter. Bokhyllan som minneshållare och karaktärsbeskrivare manifesteras alltså både genom organiseringspraktiker och inredningspraktiker.

I grund och botten handlar dock bokhyllan om boksamlande och kärleken till läsning. Anledningen till att bokentusiasterna överhuvudtaget har så många böcker är för att de antingen har läst dem och sparar dem av sentimentala eller praktiska skäl, eller för att de planerar att läsa dem i framtiden. Det finns ett visst behov av att äga det man tycker om att läsa, vilket ofta leder till stora mängder. Dessa mängder måste sedan förvaras någonstans där de är lättillgängliga och bokhyllor är ofta det naturliga valet. Att dessutom läsa om böcker, eller bara att se dem i hyllan, är som att återbesöka minnen och tidigare erfarenheter. Detta kan bland annat skapa en känsla av trygghet. Genom att låna ut böcker som lämnat ett särskilt starkt avtryck kan bokentusiasterna även dela dessa känslor och erfarenheter med andra. Läspraktiker är på så sätt en manifestation av alla bokhyllans olika betydelser, från förvaring till karaktärsbeskrivare.

7.2 Återkoppling till tidigare forskning

I detta avsnitt görs en koppling mellan studiens resultat och analys och hur det förhåller sig gentemot den tidigare forskning och den historiska bakgrund som finns gällande bokhyllan.

7.2.1 Bokhyllan som identitesmarkör

En av bokhyllans mest framträdande betydelser är den som karaktärsbeskrivare och identitetsmarkör. Den är ett sätt att uttrycka vem man är eller vill vara vilket resulterar i att den ofta är högst personlig. Det finns dock vissa symboliska värden som tycks förbli oförändrade. I introduktionen diskuterades bland annat Norrick-Rühls (2016, s. 3–7) text om hur bokhyllan är en symbol för makt och kunskap vilket kunde kopplas till historiska uttalanden från Cicero och Seneca den yngre (Petroski, 2010, s. 31–33). Dessa symboliska värden kan även kännas igen hos bokentusiasterna i vår studie. Det är exempelvis tydligt att de äldre informanterna har mycket fler bokhyllor och större boksamlingar än de yngre som själva uttrycker en längtan efter att utöka sina samlingar. Fulla bokhyllor upplevs som imponerande eftersom det kräver tid och pengar att samla ihop, något som de yngre bokentusiasterna kan tänkas ha mindre av än de äldre. Det finns också mer specifika paralleller mellan informanterna och de historiska uttalandena. Seneca den yngre var exempelvis starkt emot boksamlande som ett sätt att dekorera hemmet, en bestämd avsky som känns igen hos Emma men kanske framför allt hos Ulrika när de pratar om sina åsikter kring färgsortering.

I Tidigare forskning diskuterades även Towheeds (2022) och Marsdens (2022) texter om Zoom-bokhyllans betydelse under Covid-19-pandemin. De lyfter båda hur bokhyllan fungerar som en karaktärsbeskrivare och ett verktyg för att hävda sitt kulturella kapital. När ens bokhylla ska granskas så noggrant som den kan göras som bakgrund under långa zoom-möten blir det viktigt vad som står i den (Towheed, 2022, s. 35–37; Marsden, 2022, s. 661–664). Flera av bokentusiasterna i vår studie visar på just en sådan medvetenhet. Kerstin har till exempel placerat

utvalda delar av sin boksamling i de rum där besökare och gäster vistas mest eftersom hon vill att just de böckerna och icke-böckerna ska leda till samtal och diskussioner. På samma sätt har Emma ställt det hon är särskilt stolt över i ögonhöjd medan det hon beskriver som ”skäms-böcker” göms undan. Detta relaterar även till Kings (2022) artikel om varningsflaggor i bokhyllan. Vissa författare och böcker associeras med särskilda åsikter och tankesätt och bara att äga en sådan bok kan betraktas som en bifallsyttring (King, 2022, s. 722–724).

Denna sociala överenskommelse om vad vissa titlar och författare kan sägas representera återkommer även hos Rosenberg (2022) när han tittar på hur böcker och ”bookishness” kan fungera som karaktärsbeskrivare och narrativt element i tv-spelet *The last of us part II*. Rosenberg lyfter hur inslag av boktitlar och ”bookishness” som refererar till LGBTQAI+-rörelsen är en del av att bygga upp huvudkaraktärens personlighet. Emma beskrev att hon ville ha en särskild stil som kallas *dark academia* och som kan sägas kännetecknas av särskilda uttryck, böcker och inredningselement, men även beskriva personligheten hos innehavaren av stilen. Med tanke på hur bokhyllan ses som en reflektion av den egna identiteten är det inte konstigt att bokentusiasterna väljer att visa upp vissa aspekter av sina bokhyllor mer än andra. Det här gränsar även över till hur bokhyllan används som inredningsdetalj, något som diskuteras mer under nästa delavsnitt.

7.2.2 Den materiella/ estetiska bokhyllan

Det har konstaterats att bokhyllan är en inredningsdetalj som skapar en viss känsla i hemmet. Tecken på detta syns i den generella diskussionen om bokhyllan och den tidigare forskningen men också i det empiriska materialet.

Billy-hyllan, som Pyne (2015, s. 95–96) beskriver som en succé, och andra IKEA-hyllors enorma popularitet bekräftas av informanterna på så sätt att majoriteten av dem har minst en bokhylla från just IKEA. Pyne (2015, s. 94–98) beskriver IKEA:s bokhyllor som billiga, enkla, stilrena och anpassningsbara, hyllor som gör det möjligt för vem som helst att skapa sitt eget bibliotek. Och det är just de här egenskaperna som tycks tilltala informanterna. Som bokentusiaster sätter de böckerna först, själva hyllorna kommer i andra hand. De tycks välja de bokhyllor som de kan få tag på och som fyller deras förvaringsbehov. Lars har exempelvis tagit över några hyllor från ett bokcafé och Johanna har fyndat både på IKEA och i second-hand-affärer. IKEA-hyllorna är som sagt både prisvärda och lättillgängliga vilket bidrar till att de är vanligt förekommande även hos bokentusiaster. Några särskilt annorlunda eller innovativa bokhyllor som de Johnson (2012) sammanställt i sin bok syns inte till hos bokentusiasterna, kanske återigen för att det är innehållet som står i centrum för dem, inte hyllorna i sig.

Det har också nämnts hur olika inredningsmagasin tipsar om hur man kan inreda med sina bokhyllor, något som flera av informanterna inte riktigt vill erkänna att de gör. Men som vår analys visar finns det en tydlig inredningspraktik där det estetiska och prestigefulla är av vikt. Ulrika tycker till exempel inte att böcker är till för att inredas med samtidigt som hon inte vill ställa inbundna böcker tillsammans med pocketböckerna eftersom hon anser att det är fult. Liknande åsikter känns igen hos William Ewart Gladstone som på 1800-talet sorterade sina böcker efter ämne men separerade de stora folianterna från de mindre böckerna (Petroski, 2010, s. 177–

179). Johanna försöker medvetet att göra sina bokhyllor så intressanta som möjligt och framhäver gärna de mer imponerande böckerna men tycker samtidigt inte att bokhyllor säger mer om en person än andra saker gör. Hon, tillsammans med Emma och Julia, drömmer om att byta ut sina IKEA-hyllor mot inbyggda eller massiva trähyllor men menar att det är på grund av stabiliteten. Men eftersom ett av inredningstipsen som vi hittat går ut på att sätta lister på bokhyllan för att ge intrycket av att den är inbyggd framstår den typen av bokhyllor mer som något estetiskt tilltalande och eftersträvansvärt. Det går alltså att utvärdera en viss motsägelsefullhet hos informanterna. Det är dock möjligt att denna motsägelsefullhet är undermedveten och att informanterna utför sina inredningspraktiker utan att riktigt reflektera över varför de gör det. Det tycks nämligen finnas en viss underliggande oro för att framstå som ytlig och skrytsam om det estetiska och prestigefulla framhålls som alltför viktigt. ”*Understated skrytigt*” är uttrycket Johanna använder, vilket visar att hon vill imponera med sina bokhyllor men det ska inte vara uppenbart att det är det hon gör.

Detta kan relateras till begreppet ”*bookishness*” som Rodger (2019) undersöker genom att använda Pinterest för att se hur böcker och bokhyllor framställs där. ”*Bookishness*” är ett begrepp som innefattar både läspraktiker, identitet och estetik och Rodgers studie visar att det ofta rör sig om en idealisk bild av bokhyllan samt en stark längtan efter att omge sig av böcker (2019, s. 477–478). Även om ingen av informanterna använder sig av begreppet ”*bookishness*” under intervjuerna så är det precis det de ger uttryck för när de beskriver sina drömmar om ett eget bibliotek eller behovet av att äga stora mängder böcker.

Ytterligare likheter hittas i Kajanders (2022) studie. Hon lyfter just det materiella med bokhyllan och hur den upplevs rent kroppsligt och sensoriskt. Hon menar att bokhyllor skapar en viss atmosfär som kan upplevas olika beroende på vilka tidigare erfarenheter man bär med sig. Böcker kan trigga våra fysiska sinnen och ge upphov till en rad olika associationer, såväl positiva som negativa (Kajander, 2022, s. 115–121). Bokentusiasterna i vår studie associerar främst sina bokhyllor med något positivt eftersom innehållet har en så stor betydelse för dem. De ser sina bokhyllor som minneshållare och mysighetsfaktor och den atmosfär som det skapar ger dem en känsla av trygghet. Ett exempel på hur böcker kan ge negativa associationer ser vi dock hos Ulrika som blev förfasad när hon hittade en bok hon inte tycker om i sin bokhylla. Den uppbringade starka negativa minnen och känslor och eftersom hon vanligtvis associerar böcker med något positivt upplevde hon det som ett intrång. Boken gjordes därför snabbt av med så att den vanliga mysiga atmosfären kunde återkomma. Bokhyllans materialitet och estetik är alltså en viktig del i det känslomässiga bandet mellan bokentusiaster och deras bokhyllor.

7.2.3 Den informativa bokhyllan

Bokhyllan är inte enbart en möjlighet att visa upp sina böcker och icke-böcker. Våra informanter använder bokhyllans innehåll flitigt och detta återspeglas i de organiseringspraktiker och läspraktiker de utför. Kerstin förklarade att hon ville ha poesin på ett ställe för det var där hon oftast plockade ut sina favoritstycken och läste om och på samma sätt hade hon sina metodböcker och handböcker i arbetsrummet så att de var nära till hands för hennes skrivande. På liknande sätt vill Johanna ha sina favoritböcker lättillgängliga så att hon snabbt kan hitta det hon behöver för referenser eller för att ”plockläsa”. Detta kan jämföras med hur

informerarna i Hartels (2010) studie organiserade sina kokböcker och recept utifrån hur och när de används samt användningsfrekvens. När det kommer till kokböcker så menade de flesta av våra informanter att det var mest praktiskt att ha dem i eller nära köket så att det var lätt att plocka fram dem och använda dem, Ulrika å andra sidan lade hellre extra tid på att hämta sina kokböcker från en bokhylla som var skyddad från kökets fett och matos.

Shentons (2004) studie visar hur barn ofta vänder sig till den egna bokhyllan för att söka information och flertalet av våra informanter hade till största delen facklitteratur i sina hyllor, facklitteratur som de ofta använde som referenslitteratur och flitigt slog upp i. Detta återspeglas även i informanternas sätt att organisera sina böcker där de flesta uttryckte att funktionalitet och tillgänglighet var viktigt. Genom att organisera utifrån ämne och/eller författare underlättade man möjligheten att snabbt hitta det man letade efter. Flera av våra informanter valde att separera lästa och olästa böcker. Vår studie visar dock att kärleken till böcker kan ta över och att man kan ha böcker utifrån andra orsaker än dess innehåll eller svårt att släppa böcker av känslomässiga och sentimentala skäl. Seneca den yngre uttryckte att böcker bara borde få finnas i bokhyllan utifrån dess innehåll (Petroski, 2010, s. 31–33; Pyne, 2015, s. 6). Denna svårighet att skiljas från böcker återspeglas i organiseringen av bokhyllan och den uppdelning som Lars gjorde av lästa och olästa böcker var av nödvändighet då det blev väldigt svårt att hitta de olästa böckerna om de placerades in i bokhyllan.

Flera av våra informanter hade barnböcker i sin hylla. Kerstins barnböcker var sådana som tillhörde hennes barn och som nu används för att läsa i för barnbarnen. Även Julia och Johanna hade barnböcker trots att de själva inte har barn. Barnböckerna var sådana som de hade som barn, antingen det exakta exemplaret eller en kopia av en bok som de tyckte om. Förutom att dessa barnböcker är en slags identitetsmarkör och återger en positiv känsla så visar de även på att man haft tillgång till en bokhylla i sin barndom. Till skillnad från studierna av Ruzgar och Babadogan (2017) och Sawyer et al. (2018) kan vår studie inte visa att en bokhylla i hemmet påverkar barns litteracitet men vi kan se att flera av våra bokentusiaster kom i kontakt med bokhyllor och läste som barn.

Hur bokhyllor har organiserats har skiftat genom århundradena. De har legat ner, stått med både ryggen inåt och framsidan utåt (Petroski, 2010, s. 73–76, 85–86). Det sätt som vi organiserar böcker på idag utgår till stor del från dess format och utseende vilket är ett element som påverkat organiseringspraktiken (Petroski, 2010, s. 105–108). En orsak till att flertalet av våra informanter inte organiserar böcker utifrån färg kan härledas till att det inte är den rådande organiseringspraktiken och att man inte vill relateras till som en person som organiserar utifrån en inredningspraktik eftersom man då kan ses som en icke-läsare, i stället vill man organisera utifrån en läspraktik.

Den tydliga organiseringen och det flitiga användandet av böckerna visar att bokhyllan är en viktig del i hemmets informationspraktiker för informanterna. Bokhyllan är en del av deras hem och vardag och de samlar, organiserar och använder böcker och icke-böcker på ett sätt som är bekant för dem och personer i deras närhet. Hur man samlar och organiserar sitt material visar att våra informanter är medvetna om att vad man har i bokhyllan och hur man placerar det betyder något inom den kontext man befinner sig.

7.2.4 Bokhyllan och digitaliseringen

När det kommer böcker i digitalt format var det främst Emma och Julia som nyttjade e-böcker och ljudböcker och Emma uttryckte att hon hellre ville läsa fysiska böcker men att det inte fungerade längre på grund av utmattningssyndrom. Hon resonerade också så att en elektronisk bok var bättre än ingen bok alls. Kerstin framhåller hur den fysiska delen av läsning är ett element som påverkar hela läsupplevelsen något som även Nunberg lyfter och som han menar påverkar boken och bokhyllans utveckling (1993, s. 14–18). Och även om Emma och Julia läser och lyssnar på digitala böcker så var de bägge överens om att en bok som påverkade en starkt var något man gärna vill ha även i fysisk form i bokhyllan vilket till stor del återkopplar till hur viktig boken och bokhyllan är som identitetsmarkör. Aslan et al. tog fast på just den biten med hur viktigt det är att visa upp sina böcker när de presenterade ett förslag på en digital bokhylla där man skulle kunna visa upp sina böcker trots formatet (2013). Kvarstående problem med den digitala bokhyllan är dock att den viktiga interaktionen med böcker försvinner. Kerstins *coffee table* -böcker och Emmas böcker som är placerade i ögonhöjd för att gäster ska kunna se och interagera med och bläddra i dem går inte ännu att återskapa med en elektronisk bokhylla. Julia och Emma ville gärna dela med sig av sina favoritböcker och lånade gärna ut dem, de nyttjade även flitigt så kallade bokbytar-hyllor. Även detta är praktiker som begränsas av det elektroniska formatet då de elektroniska böckerna är vad Pyne kallar “kedjade” böcker, bundna av sitt format och till en digital enhet (Pyne, 2015, s. 27–28). Det finns alltså aspekter av den fysiska bokhyllan som en digital bokhylla inte kan efterlikna. Såväl de känslor som praktiker som är sammankopplade med den är något speciellt som särskilt bokentusiaster värderar högt.

7.3 Avslutande ord och förslag på fortsatt forskning

Så är då bokhyllan död som Schmidt skrev 2009? För våra bokentusiaster är bokhyllan i allra högst grad levande. Bokhyllan lever, växer och utvecklas. Vår studie visar att bokhyllan är mer komplex och betyder så mycket mer än att bara vara förvaring för böcker. Bokhyllorna i studien innehåller till stor del böcker, i vissa fall i princip bara böcker, men de böckerna existerar inte bara för läspraktiken. Böckerna speglar sin ägare, de visar på hur samhället och personen som äger böckerna ser på böcker och läsning. Böckerna och icke-böckerna i bokhyllan är en identitetsmarkör, ett samtalsämne och en stolthet. En del av våra informanter använde sig av digitala böcker men de konkurrerade inte med den fysiska bokhyllan, de var ett komplement. Så länge man inte kan få samma fysiska upplevelse och samma möjlighet att uttrycka sin personlighet med en digital bok och bokhylla så kommer den fysiska att leva kvar.

Vår studie kan inte sägas visa på en generalisering, urvalet har medvetet varit bokentusiaster, personer som har en relation till sin bokhylla. Men bokentusiasten är en del av en större kontext, de är en del av samhället och står inte på något sätt utanför. På samma sätt som det är viktigt att studera hur hobbykockar söker och lagrar information är det viktigt att se hur bokentusiaster tänker kring och använder sin bokhylla, det är viktigt att forska kring den lilla människan i det stora samhället (Hartel, 2010). Bibliotek finns för sina användare och därför tycker vi att det är viktigt att man inom biblioteks- och informationsvetenskap tittar på de praktiker som användarna utför i sitt vardagsliv. Vi har sett att bokhyllan nämns flitigt i media

såsom inredningsmagasin (Pettersson & Ankarcrona, 2023; Axelson, 2023), något som vi föreslår kan vara av intresse att forska vidare på. Även en större kvalitativ undersökning över hemmets bokhyllor, samt bokhyllans fortsatta utveckling är ämnen vi föreslår att vidare forskning bör fokusera på.

8 Litteratur- och källförteckning

8.1 Opublicerat material

Emma, intervju, 3 april 2023. Tidsåtgång: 1 timme.

Johanna, intervju, 19 april 2023. Tidsåtgång: 1 timme.

Julia, intervju, 26 april 2023. Tidsåtgång: 1 timme.

Kerstin, intervju, 11 april 2023. Tidsåtgång: 1 timme.

Lars, intervju, 17 april 2023. Tidsåtgång: 1 timme.

Ulrika, intervju, 12 april, 2023. Tidsåtgång: 1 timme.

8.2 Publicerat material

Aslan, I., Murer, M., Primessnig, F., Moser, C. & Tscheligi, M. (2013). *The digital bookshelf. Proceedings of the 2013 ACM Conference on Pervasive and Ubiquitous Computing Adjunct Publication*, 777-784. doi:10.1145/2494091.2497318

Axelson, L. (2023). 5 tips för att inreda din bokhylla – hemma hos influencern @arkihem. Hämtad 24 april 2023 från <https://www.nordicnest.se/inspiration-dukaf-for-dig/trender-inredning/inreda-bokhylla-tips-arkihem/>

Broadbent, D. (2020). The highs and lows of physical browsing: How shelf position affects book usage in academic libraries. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(1), 1–5. doi:10.1016/j.acalib.2019.102074

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Stockholm: Liber.

Cox, A. (2012). An exploration of the practice approach and its place in information science. *Journal of Information Science*, 38(2), 176–188. doi:10.1177/0165551511435881

De Leon, J. P. & Cohen, J. H. (2005). Object and Walking Probes in Ethnographic Interviewing. *Field Methods*, 17(2), 200–204. doi:10.1177/1525822X05274733

Ellis, E. & Seebohm, C. (1996). *At home with books: how booklovers live with and care for their libraries*. London: Thames & Hudson.

- Göransson, K. (2019). *Etnografi: sjösätt, navigera och ro i land ditt projekt*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Hartel, J. (2010). Managing documents at home for serious leisure: A case study of the hobby of gourmet cooking. *Journal of Documentation*, 66(6), 847–874. doi:10.1108/00220411011087841
- Johnson, A. (2012). *Bokhyllor*. Stockholm: Lind & Co.
- Kajander, A. (2022). Bookshelves create a cozy atmosphere: Affective and emotional materiality in bookreading practices. I K. Salmi-Niklander & M. Dalbello (red.), *Reading home cultures through books* (s. 111–125). Routledge.
- King, E. (2022). Unpacking the "Red Flag" Bookshelf: Negotiating Literary Value on Twitter. *English Studies*, 103(5), 706–731. doi:10.1080/0013838X.2022.2087037
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3. [rev.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P. (2015). Observationer och etnografi. I G. Ahrne & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (2., [utök. och aktualiserade] uppl., s. 93–113). Stockholm: Liber.
- Lee, C. P. & Trace, C. B. (2009). The role of information in a community of hobbyist collectors. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(3), 621–637. doi:10.1002/asi.20996
- Lloyd, A. & Olsson, M. (2019). Untangling the knot: The information practices of enthusiast car restorers. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 70(12), 1311–1323. doi:10.1002/asi.24284
- Marsden, S. (2022). "I Take it You've Read Every Book on the Shelves?" Demonstrating Taste and Class Through Bookshelves in the Time of COVID. *English Studies*, 103(5), 660–674. doi:10.1080/0013838X.2022.2087033
- McKenzie, P. J. & Davies, E. (2010). Documentary tools in everyday life: the wedding planner. *Journal of Documentation*, 66(6), 788–806. doi:10.1108/00220411011087814
- Norricks-Rühl, C. (2016). (Furniture) books and book furniture as markers of authority. *TXT*, 2016(1), s. 3–8. Hämtad från <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/42714>
- Nunberg, G. (1993). The Places of Books in the Age of Electronic Reproduction. *Representations*, Spring(42). Special Issue: Future Libraries. s. 13–37.
- Petroski, H. (2010). *The Book on the Bookshelf [Elektronisk resurs]*.

Petterson, C. & Ankarcrona, J. (2023). 6 smarta idéer för din bokhylla – inredningsexperten tipsar. Hämtad 24 april 2023 från <https://www.expressen.se/skonahem/inredning/6-smarta-ideer-for-din-bokhylla-inredningsexperten-tipsar/>

Pyne, L.V. (2015). *Bookshelf*. New York: Bloomsbury.

Reckwitz, A. (2002). Toward a Theory of Social Practices. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263. doi:10.1177/13684310222225432

Rodger, N. (2019). From bookshelf porn and shelfies to #bookfacefriday: How readers use Pinterest to promote their bookishness. *Participations: Journal of Audience & Reception Studies*, 16(1), 473–495. Hämtad från <https://www.participations.org/16-01-22-rodger.pdf>

Rosenberg, S. (2022). The Representation of Physical Books and Bookish Places in Video Games: The Last of Us Part II. *English Studies*, 103(5), 690–705. doi:10.1080/0013838X.2022.2087035

Ruzgar, M.E. & Babadogan, C. (2017). An Examination of Reading Comprehension and Learning Styles of 5th Grade Students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 72, 129–146. doi:10.14689/ejer.2017.72.7

Sawyer, B., Czyk, L., Sandilos, L. & Hammer, C. (2018). ‘So many books they don’t even all fit on the bookshelf’: An examination of low-income mothers’ home literacy practices, beliefs and influencing factors. *Journal of Early Childhood Literacy*, 18(3), 338–372. doi:10.1177/1468798416667542

Schatzki, T. (2001). Introduction. I T. Schatzki, K. Knorr-Cetina & E. Savigny (red), *The practice turn in contemporary theory* (s. 10–23). New York: Routledge.

Schmidt, L. (2009, 27 september). Bokhyllan snart död [Blogginlägg]. Hämtad från <https://www.svb.se/blogs/bokhyllan-snart-dod>

Shenton, A. K. (2004). Young people’s use of non-fiction books at home. *Journal of Librarianship and Information Science*, 36(2), 69–78. doi:10.1177/0961000604046287

Shove, E., Pantzar, M. & Watson, M. (2012). *The dynamics of social practice : everyday life and how it changes*. (1st ed.) Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

The Guardian (2023, 1 maj). Fake books: the controversial interiors trend for literary pretenders. The Guardian. Hämtad från <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2023/may/01/fake-books-the-controversial-interiors-trend-for-literary-pretenders>

Towheed, S. (2022). An Examination of Bookshelves in the Age of the COVID-19 Pandemic as a “Liminal Space”. I C. Norrick-Rühl & S. Towheed (red.),

Bookshelves in the age of the COVID-19 pandemic (s. 31–47). Cham: Palgrave Macmillan.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningsred [Elektronisk resurs]*. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningsred.html>

Wilders. C. (2017). Predicting the Role of Library Bookshelves in 2025. *The Journal of Academic Librarianship*, 43(5), 384–391.
doi:10.1016/j.acalib.2017.06.019

Bilaga 1

Informationsbrev

Du bokcirkeldeltagare, vi söker dig för en studie om “bokhyllan i hemmet”!

Bokhyllan är en praktisk och estetisk förvaringsmöbel i våra hem. Bokhyllan dyker även upp i inredningsprogram, i magasin och på sociala medier. Inte sällan erbjuds tips på hur dess innehåll kan arrangeras, hur böcker kan färgsorteras eller förslag på andra användningsområden. För många är bokhyllan en självklarhet som existerar utan några större reflektioner över dess uppenbarelse.

Med vår kandidatuppsats vill vi undersöka hur hemmets bokhylla används och hur synen på bokhyllan är, både ur ett praktiskt, rumsligt och symboliskt perspektiv. Vi söker dig (bokcirkeldeltagare) som har en bokhylla och som kan tänka dig att dela med dig av dina tankar och känslor för den.

Undersökningen kommer att genomföras genom sex stycken semistrukturerade intervjuer. Valet av informanter har fallit på deltagare i bokcirkel då vi aktivt söker efter personer med ett intresse för böcker och som kan tänka sig ha en bokhylla i hemmet. Vi kommer inte att genomföra intervjuer med någon under 18 år, i övrigt ställer vi inga andra krav på ålder, kön eller etnicitet. Om du inte är medlem i en bokcirkel men känner att du väldigt gärna vill delta i studien ändå, så är du välkommen att höra av dig till oss. Intervjuerna beräknas genomföras under v. 14–16.

Intervjun kommer att med informantens samtycke genomföras i informantens hem så att en av oss tillsammans med informanten kan prata utifrån hemmets fysiska bokhylla och vi räknar med att det kommer att ta cirka 1 timme. Om informanten inte är bekväm med att genomföra intervjun i hemmet är ett alternativ att informanten istället fotograferar sin bokhylla och tar med dessa till intervjun som då sker antingen på annan plats eller via zoom. För att underlätta transkriberingen kommer intervjun att behöva spelas in. Det inspelade materialet kommer enbart hanteras av oss, förvaras på lösenordskyddade datorer och efter det färdiga arbetet är examinerat så kommer materialet att förstöras. Alla deltagare kommer att anonymiseras genom kodning för att försvåra möjligheten till identifiering. Om fotografier använts vid intervjutillfället kommer dessa inte att publiceras i den färdiga uppsatsen utan endast beskrivas med ord. Ditt deltagande i studien är helt frivilligt, du kan när som helst välja att avbryta intervjun eller avstå att svara på frågor. Du kan också välja att dra tillbaka ditt deltagande.

Den färdiga uppsatsen kommer att presenteras vid Linnéuniversitet i Växjö och publiceras i det vetenskapliga arkivet DIVA där den kommer att vara fritt tillgänglig. Informanterna kan ta del av transkriberingen efter genomförd intervju samt uppsatsen innan den publiceras om de så önskar.

Vi som genomför undersökningen heter Caroline Oscarsson och Annie Sunesson och vi studerar tredje året på kandidatutbildningen inom biblioteks-och informationsvetenskap på Linnéuniversitetet i Växjö. Vill ni ha mer information om studien eller är intresserade av att delta så är ni välkomna att kontakta oss.

Caroline Oscarsson

Epost: [REDACTED]

Tel: [REDACTED]

Annie Sunesson

Epost: [REDACTED]

Tel: [REDACTED]

Bilaga 2

Intervjuguide

Temat:

Bokhyllans materialitet:

Utseende

Material

Storlek

Traditionell bokhylla eller annan möbel

Pris

Platsbyggd eller fristående

Vad man har i den:

Böcker

Foton

Prydnadsföremål

Minnessaker

Tomrum

Spel

Om något står för sig själv, sticker ut, finns det en bakgrund/anledning?

Finns det något i din bokhylla som måste vara där men som du känner att du skulle vilja ha någon annanstans eller som du behöver "bortförklara"?

Det man gör med den:

Estetisk (display, stilleben, färg, storlek) eller praktisk

(förvaring/organisering = lästa/olästa, hans/hennes, ämnesvis)

Statisk eller flytande (hur ofta...ex. Byter ut/flyttar böcker varje vecka/halvår, mer ofta, mer sällan)

Vad gör du när bokhyllan är full?

Skötsel av innehållet (t ex skåp för att undvika damm, skydd mot sol, bokstöd för att hålla böcker raka och upprätta mm.)

Vilket syfte fyller bokhyllan för dig?

Placering:

Rumslig (vilket rum/flera rum)

Var i rummet?

Varför är den placerad som den är? Praktiskt/estetiskt/symboliskt (*statement piece*) (alla tre)

Statisk eller flytande (ommöblering)

Bokhyllans betydelse:

Vad betyder din bokhylla för dig?

Hur tror du att andra uppfattar din bokhylla? Är det viktigt för dig?

Tänker du på hur andra har organiserat och inrett sina bokhyllor och hembibliotek?

Vad tror du bokhyllan säger om den som äger den? Är den bilden sann? (Tex sätter vissa saker i ögonhöjd medan man "gömmer" andra saker.)

Bonusfrågor:

Hur skulle du vilja att din bokhylla såg ut? Hur ser din drömbokhylla ut?

Läser/lyssnar du digitalt? Hur påverkar det din fysiska bokhylla?

Lånar du på biblioteket? Hur påverkar det hur du använder bokhyllan hemma?

Böcker på andra platser? Varför? Varför just där?

Om informanter tillåter kan vi vid behov återkoppla via mejl med kompletterande frågor?

Bilaga 3

Följebrev om forskningsetiska principer

Tack!

... för att du vill vara med i vår kvalitativa intervjustudie om bokhyllans betydelse i hemmet!

Innan intervjun börjar vill vi informera om de forskningsetiska principer som vi som studenter förhåller oss till under hela den här studien, samt vilka rättigheter du som informant har.

För det första är det viktigt att vi informerar om studiens syfte, vilket i detta fallet är att genom 6 stycken kvalitativa intervjuer och observationer undersöka bokhyllans symboliska, praktiska och rumsliga betydelse i hemmet. Studien är en del av vår kandidatuppsats på biblioteks- och informationsvetenskapliga programmet.

Intervjuerna behöver spelas in för att underlätta transkribering.

För det andra kommer ingen intervju att genomföras eller användas utan informantens samtycke. Din medverkan är helt frivillig och du kan när som helst välja att avbryta den.

För det tredje kommer alla uppgifter som lämnas till oss att behandlas med konfidentialitet. Det innebär att personuppgifter, inspelningar och transkriberingar inte kommer att delas med andra förutom oss två (Caroline och Annie). Under studiens gång kommer de att förvaras på privata, låsta datorer och efter att uppsatsen färdigställts kommer allt konfidentiellt material att förstöras. I uppsatsen kommer alla informanter att anonymiseras.

För det fjärde kommer de uppgifter som samlas in endast att användas för forskningsändamål och kommer inte användas utanför ramarna för vår kandidatuppsats.

Sist men inte minst är det viktigt att vi informerar dig om att den färdiga uppsatsen kommer att läsas av vår handledare, examinator och opponenter innan den slutligen publiceras i databasen DiVA där den kommer finnas fritt tillgänglig. Du som informant kan be om att ta del av hela eller delar av uppsatsen innan den publiceras.

Vi har nu informerat om de forskningsetiska principer som vi följer och har du frågor gällande dessa är du välkommen att ställa dem.

Återigen, tack för din medverkan!

/Caroline & Annie

Kontaktuppgifter:

Annie Sunesson

Caroline Oscarsson

Charlie Järpvall, universitetslektor och handledare

